

kerstboek
ZONNESCHIJN 1947

W. DE HAAN UTRECHT

KERSTBOEK ZONNESCHIJN
1947

KERSTBOEK
ZONNESCHIJN
1947

Samengesteld door

D. A. CRAMER-SCHAAP

met illustraties van

JAN LUTZ

UITGEVERSMAATSCHAPPIJ W. DE HAAN N.V.
UTRECHT

I N H O U D

Omslag Jan Kraan

Illustraties Jan Lutz

		pag.
I	Met Kalle naar huis <i>door D. A. Cramer-Schaap</i>	I
II	Het gestolen Jezuskindje <i>door J. M. Selleger-Elout</i>	13
III	Als 't Kerstmis wordt <i>door M. C. van Oven-van Doorn</i>	29
IV	De Kok <i>door C. Wilkeshuis</i>	41
V	Een Hoofdrol <i>door Ds. H. J. W. Modderman</i>	49

Met KALLE naar huis.

door D. A. CRAMER-SCHAAP

Over het duinpaadje loopt Kees Appelboom.

Hij loopt heel hard, want hij weet dat het laat is.

Het is niet prettig de klas binnen te komen als de les al begonnen is.

Meester zal opkijken uit het leesboek, hem over zijn brilleglazen aankijken en zeggen: „ga maar gauw zitten,” alle jongens zullen naar hem kijken, en Jaap Glijnis, die lelijke stiekemer van de eerste bank, zal een lelijk gezicht tegen hem trekken.

Als meester het ziet, krijgt Jaap een standje, maar meestal ziet meester het niet. Meester is er aan gewend dat Kees te laat komt, en hij zegt er niets van omdat hij heel goed weet dat hij het niet helpen kan. Welke andere jongen woont midden in de duinen en moet een uur lopen om op school te komen?

Geen eentje immers!

Nu gaat het duinpad opeens stijl naar boven, hij moet wel langzamer lopen, met grote passen, terwijl het zand onder zijn klompen wegzinkt.

Als je de top van het duin bereikt hebt en omkijkt, kan je het boerderijtje zien liggen. Heel klein lijkt het vanaf het hoge duin.

Tegen de zijmuur groeien stokrozen en het grasveldje, waarop de geit graast, lijkt zo groot als Vaders Zondagse zakdoek, alleen is de zakdoek wit, en het weitje groen.

Maar Kees kijkt niet om, hij rent met grote sprongen het duin af. Als hij heel hard loopt, kan hij misschien toch nog tegelijk met de andere jongens naar binnen gaan. Er zijn dagen dat alles je tegenloopt, dat heeft hij al vaak onder-vonden.

Op zo'n dag heeft Moeder zelfs geen plakje kaas gelegd op de boterhammen, die zij hem elken morgen in een buultje meegeeft. Op zo'n dag valt er een inkt-klodder op het schone blad van het dicteeschrift en begint het op den groten weg, waar het altijd waait, te stortregenen.

Maar er zijn ook geluksdagen, en zo'n geluksdag is het blijkbaar vandaag.

Als hij op den groten weg gekomen is, waaraan de boerderij van Siem Tessel-laar ligt, die tachtig koeien melkt, rijdt de auto van den dikken boer juist het hek uit. De rode wijzer staat uit naar links, de boer moet dus ook naar Schoorl. Meestal ziet boer Tessel-laar hem niet, die heeft wel wat anders aan z'n kop dan naar een kleinen jongen te kijken, die hard loopt omdat hij bang is te laat op school te komen, maar vandaag stopt de Ford vlak naast Kees, de

boer steekt zijn rood hoofd door het raampje en zegt: „meerijden?”
Kees krijgt er subiet een kleur van.

Hij zegt niets, daar is hij veel te verbaasd voor.

De boer verwacht ook geen antwoord, het portier zwaait open, en even later zit Kees op de voorbank.

De wagen bromt, de wagen schudt, er knarst wat, en dan glijden ze voort over den straatweg.

Wat dat vlug gaat!

Dat is nog wat anders dan hard lopen, ook al heb je den wind in je rug.

De dikke handen van Tesselaar liggen op het stuurwiel en hij kijkt strak voor zich uit, hij zegt niets en Kees zegt ook niets, die voelt alleen maar hoe hard

ze gaan en denkt: „nu nog de hoeve van Kieft en dan de bocht om, de kerk voorbij en dan zijn we er al!”

Eigenlijk gaat het hem veel te vlug naar zijn zin.

Maar dan zegt de boer opeens, en Kees moet goed luisteren om het te verstaan, want het is of hij het niet tegen hem heeft, maar zomaar voor zich zelf praat: „Asta is weg”.

Het moet even tot Kees doordringen.

„Asta?” . . . . Dan begrijpt hij het en hij schrikt ervan.

Asta is de grote herdershond op „Hoeve Golfstroom”.

Kees kent Asta opperbest en Asta kent hem ook.

Als hij uit school komt en langs het grote hek gaat, ligt Asta er vaak met zijn neus op zijn voorpoten te slapen. Als hij dan fluit komt hij kwispelstaartend naar Kees toe. Dat zal hij voor geen anderen jongen doen!

Het hele dorp kent Asta van Tesselaar, en is er trots op dat hij op de Winner-tentoonstelling in Amsterdam de gouden medaille gewonnen heeft.

„Gestolen?” vraagt Kees zakelijk en kijkt den boer van terzijde aan.

„Weet ik niet”, zegt Tesselaar. „Maandag met melkenstijd is hij nog mee

naar het land geweest. Sinds dien hebben we hem niet meer gezien", en dan hebben ze de school bereikt.

Alle jongens zien Kees uit de auto springen. Maar voor hij hard naar ze toeloopt, zegt Kees netjes, zoals Moeder het hem geleerd heeft: „Dank je wel voor het meerijden, T esselaar”.

De boer bromt wat, dan steekt hij opnieuw zijn hoofd uit het raampje en zegt: „. . . . als je hem soms tegenkomt . . . .”. Dan schudt de wagen, er knarst wat en even later is de Ford de hoek al om.

Zwijgend voegt Kees zich bij de jongens. Hij hoort het maar half als Jaap Glijnis zegt: „wat moest T esselaar van je hebben, dat je mee mocht rijden?”

Hij moet nog aldoor aan Asta denken, die nu al twee dagen weg is. Maandag, met melkenstijd — dat is dus om zes uur — was hij er nog, en sindsdien is hij spoorloos verdwenen.

Dien ochtend is het hem onmogelijk zijn aandacht bij het dictee te bepalen, en hij maakt meer fouten dan meester van hem gewend is.

Steeds ziet hij Asta voor zich en het is maar goed dat het Woensdag is en zij maar een halven dag school hebben.

„Moeder!” is het eerste wat hij roept als hij om één uur de kamer binnenstapt, „Moeder, Asta van T esselaar is weg!”

Maar Moeder schijnt het bericht helemaal zo belangrijk niet te vinden.

„Zo'n rijke boer kan best een anderen hond kopen”, zegt ze, „en wie weet, misschien komt hij nog wel terug.”

„Nou . . . .” zegt Kees, weinig overtuigd, en hij wilde maar dat Vader thuis was om het geval met hem te bespreken. Maar Vader werkt bij een boer in den polder, die komt pas vanavond om zeven uur terug.

Vader zou er meer belangstelling voor hebben.

„Wat ga je vanmiddag doen?” vraagt Moeder, als ze samen voor de schaal met aardappels en de kom met „doop” zitten.

Als Moeder zo vraagt „wat ga je doen?” dan moet hij op zijn hoede zijn, daar steekt altijd wat achter: een opdracht, waaraan hij zich moeilijk zal kunnen onttrekken, als het eenmaal uitgesproken is.

Daarom zegt hij rad wat hij onderweg al bedacht heeft: „Sparappels voor je zoeken in het duin”.

Tegen dit plan heeft Moeder inderdaad geen bezwaar.

De brandstof is duur en schaars. Al stoken ze verre van zuinig, en al maken ze de schoorsteen merakels vuil, een boet vol sparappels is niet te versmaden.

„Dat is goed”, zegt ze, „als je maar zorgt, dat je om zeven uur binnen bent. Vader en ik wachten niet met de pap.”

„O, lang en breed”, zegt Kees, blij dat het plan niets in den weg gelegd wordt. Het is zijn bedoeling in het duin niet alleen sparappels, maar ook Asta te zoeken.

Is hij hem niet meermalen in z'n eentje tegen gekomen in de bossen achter de Waterleiding?

Nog geen kwartier later is hij, een grote zak over zijn schouder, op weg. Hij kent de duinpadjes op een prik.

Vandaag gaat het regelrecht in de richting van het strand.
De lucht is blauw en boven zijn hoofd krijsen de meeuwen.
Een konijntje schiet vlak voor zijn voeten het pad over en weer moet hij denken dat Asta misschien net zo'n konijn achtervolgd heeft tot ver in het duin.
En liggen er niet overal strikken en klemmen, waar ook een hond niet veilig voor is?
Maar hoe dikwijls hij ook stilstaat om te luisteren, het is allemaal tevergeefs.
Geen hond hoort hij janken. Het gekrijs van de meeuwen is het enige geluid dat hij hoort.
Het wordt nu toch tijd de zak te gaan vullen, die nog altijd slap over zijn schouder hangt.

„We wachten niet met de pap”, heeft Moeder immers gezegd, en naar de zon te oordelen is het al vijf uur geweest.
Wacht, hij zal toch nog even het klimduin opgaan, vanwaar je Alkmaar en de zee kunt zien liggen, daarna zal hij de zak gaan vullen.
Moeizaam werkt hij zich naar boven, een pad is er niet. Bij elke drie passen zakt hij er zeker twee terug. Hij trekt zich op aan een bos helm en dan heeft hij eindelijk de top bereikt.
Op zijn buik ligt hij te kijken. Niet naar Alkmaar, en het groene, met sloten doorsneden land, maar naar de met hei begroeide dalen en de gele duintoppen en de verre golven van de Noordzee.
En dan, juist als hij zich moedeloos weer naar beneden wil laten glijden, hoort hij een zwak geluid. Zijn het de meeuwen, of is het enkel maar verbeelding? Net zoals hij zich vaak verbeeldt, dat hij hier de golven kan horen breken op het strand.
Maar dan hoort hij het weer — een ver gejang, gevolgd door een korte blaf.

Hij tuurt, en tuurt . . . . . ziet hij daar, in dat duindal, temidden van het groen geen kleine lichte vlek?

„Asta!” roep hij uit alle macht, en dan luistert hij weer.

Het antwoord komt, heel duidelijk! Het komt van rechts, uit het lage dennebosje. Dan veert Kees overeind, hij springt met geweldige sprongen de helling af, zodat het zand hoog opstuift. Hij verliest zijn zak, maar dat merkt hij nauwelijks.

„Asta!” roept hij opnieuw, en nu klinkt het blaffen al iets duidelijker. Eindelijk heeft hij de eerste bomen bereikt, een vreugdegehuil klinkt hem tegemoet, even houdt hij in en kijkt rond. Dan ziet hij in een greppel, geen vijf Meter van hem af, een spitse kop en twee ogen, die onafgebroken op hem gevestigd zijn.

Het is Asta en het is net zoals hij gedacht heeft: een strik maakt dat hij daar zo bewegingloos blijft liggen.

Gelukkig dat hij verstand heeft van strikken. Meermalen is hij met Vader mee geweest om ze te zetten.

Hij knielt naast Asta neer, die hem met een lange roze tong dankbaar de handen likt.

„Stil maar, jongen, stil maar!” hij betast voorzichtig de gevangen poot, en een ogenblik later is Asta vrij.

Woest springt hij tegen Kees op, maar als zijn vreugde eindelijk bedaard is, gaan zij meteen op weg, terug naar de boerderij, waar de boer en de boerin nu al zo lang ongerust zijn.

Wel loopt de hond kreupel en ziet hij er mager en haveloos uit, maar dat zal met wat goede zorg weer spoedig in orde zijn.

Dat is een vreugde op hoeve Golfzang, als de boerin het bekende blaffen hoort! Als zij naar de deur snelt, wordt zij door Asta bijna onderstboven gelopen. Ook de boer heeft in de stal de bekende stem gehoord, Asta wordt niet moe tegen beiden op te springen, tot hij eindelijk uitgeput moet gaan liggen.

Op Kees let niemand. Pas als Asta zijn bak met melk heeft leeggeslobberd, die de boerin haastig voor hem heeft ingeschonken — hoe lang heeft het arme dier niet honger en dorst geleden — zegt Tesselaar: „hoe is hij eigenlijk teruggekomen?” en op datzelfde ogenblik zien zij Kees op den drempel staan.

„Heb jij hem gevonden?” vraagt de boerin.

„In het duin in een strik”, zegt Kees, en dan moet hij aan de tafel gaan zitten en alles vertellen.

Het wordt een lang verhaal.

Telkens knikt de boer goedkeurend met het hoofd, en telkens moet de boerin even dankbaar naar den hond kijken, die nu op zijn volle etensbak is aangevallen. Als Kees klaar is, blijft het even stil.

De boer en de boerin wisselen een blik en als zij knikt, staat de boer langzaam op en gaat naar de oude kast, die tussen de beide ramen staat. Kees ziet hoe hij een grote sleutel uit zijn broekzak haalt, dan gaat de kastdeur zover open, dat de hand van den boer er maar juist doorheen kan. Die hand doet op den tast haar werk in de donkere kast en als zij eindelijk weer in het licht komt, schemert er een wit briefje in.

Dan gaat de kastdeur weer op slot, de sleutel verdwijnt in de broekzak en de boer komt naar Kees toe.

„Hier, dat is voor jou”, zegt hij, en hij legt plechtig een briefje van 25 gulden voor Kees neer op het geblokte tafelzeil.

Die blijft er verbaasd naar kijken.

„Is dat voor mij?” vraagt hij.

„Dat is voor jou”, zegt de boer.

„Omdat je den hond teruggebracht hebt”, zegt de boerin. „Maar je moet er zuinig op zijn en niet dadelijk uitgeven”.

Kees is zo verbaasd, dat hij helemaal vergeet te bedanken.

Hij weet dat hij dat geld nooit zal mogen houden. Daarom is hij ook niet zo blij als de boer en de boerin verwacht hebben.

„Wat ga je er mee doen?” wil de boer weten.

Kees haalt zijn schouders op.

„Aan Moeder geven” zegt hij, maar dan staat hij ook meteen haastig op, want de groene pendule met goud op de schoorsteenmantel geeft zeven slagen laten horen, zeven uur. En heeft Moeder niet gezegd dat zij niet met de pap zullen wachten? „Ik moet naar huis”, zegt hij.

De boerin praat nu zacht met den boer, die knikt en gaat meteen de kamer uit. „Je moet nog even wachten”, zegt de boerin, en naast het geld legt ze twee koekjes voor Kees neer.

Nu vergeet hij niet te bedanken!

Twee kerstkransjes zijn het, met echte boter gebakken en dik met suiker bestrooid.

Hij zet er meteen zijn tanden in, want hij heeft honger van de tocht.

Wat die Tesselaar toch lang op zich laat wachten!

Kees wiebelt van het ene been op het andere.

Daar zal wat zwaaien als hij straks thuis komt!

Maar dan komt de boer weer binnen en Kees ziet verbaasd wat hij in zijn hand heeft: een kuiken! Maar geen gewoon kuiken, en opeens begrijpt Kees wat het is. Tesselaar heeft toch immers kalkoenen op het erf lopen, en dit kan niet anders dan een kalkoenkuiken zijn.

„Hier”, zegt de boer, en hij zet het kuiken in Kees handen „dat is nou speciaal voor jou. Dat moet je grootbrengen en zien dat je het met Kerstmis in Alkmaar of Schagen verkoopt. Een vette kalkoen is tegenwoordig veel geld waard. En je Moeder heeft er niets over te zeggen, het is enkel en alleen voor jou. Begrepen?” Een ogenblik later loopt Kees op het duinpaadje.

Het kalkoenkuiken houdt hij onder zijn jasje, telkens moet hij er naar kijken.

Hij heeft altijd naar een dier van hemzelf verlangd, een hond of een tamme kraai, en nu heeft hij zo'n mager reuzekuiken en hij is er blij mee.

Dom is het niet, het heeft verstandige oogjes en het heeft Kees al twee keer venijnig in zijn arm gepikt!

„Kop in, Kalle!” zegt hij en nu heeft hij zonder dat hij er over hoefde te denken het beest meteen zijn naam gegeven.

Doodstil houdt Kalle zich nu.

Buiten adem komt hij de kamer binnen.

Vader en Moeder zitten aan tafel.

De pappan staat in het midden en de borden zijn leeg.

„Waar kom jij vandaan?” Moeders stem klinkt hard, en Vader mompelt iets van „laatkomers” en „de hond in de pot”. Ze kijken niet naar Kees, die bij de deur blijft staan, zo boos zijn ze.

„Leg de zak met sparappels maar in de boet”, zegt Moeder.

Wat me die Kees schrikt. De zak . . . die ligt ergens bij het klimduin, vanaf het ogenblik dat hij Asta hoorde janken, heeft hij aan de hele zak niet meer gedacht.

„Ik heb geen zak”, stottert hij. Verontwaardigd draait Moeder zich om.

Nu wordt het haar toch te bar: uitgaan om sparappels te zoeken en dan veel te laat en zonder zak thuiskomen!

„Je gaat zonder eten meteen naar je bed!” zegt ze, en dan ziet ze wat Kees onder zijn jasje verborgen houdt. Kalle steekt een verbaasd kopje naar buiten.

„En die vogel breng je subiet naar buiten!” laat zij er nog boos op volgen.

„Dat is geen vogel”, zegt Vader, die er verstand van heeft, „mijn kop af als dat geen jonge kalkoen is!”

Kees knikt. Als altijd heeft Vader het weer bij het rechte eind.

„Hoe kom jij aan een kalkoen?” vraagt Moeder achterdochtig, „ik heb nog nooit gehoord dat er in de duinen kalkoenen zijn”.

Dan vertelt Kees van zijn tocht door het duin, van Asta en de strik, en van de vreugde op „Golfstroom”. Het is een lang verhaal, maar Vader en Moeder luisteren aandachtig.

„Dus daarom hebben ze je een kalkoen present gegeven”, zegt Moeder. „Tesselaar wist wel wat hij deed: jonge kalkoenen zijn zo teer, dat je ze bijna nooit groot krijgt! Je moet ze gaan vangen als het regent, want ze kunnen niet tegen nat worden, je mag ze niet te veel en niet te weinig voer geven. Voor een nest kalkoenen heb ik al die zorg wel over, maar voor één zo'n scharminkel, nooit!”

„Ik vind het nou net iets voor Kees hem toch groot te krijgen,” zegt vader met zijn rustige stem en hij knikt zijn zoon eens toe, want de jongen staat er zo sip bij.

„En als het Kerstmis is”, gaat Vader voort, „dan gaan we samen naar de Schager markt, dan mag jij zelf je vette kalkoen aan den man brengen. Je zult er nog een bom duiten mee verdienen”.

„Goed”, zegt Moeder, die niet zo kwaad is als zij er uitziet, „en dan mag je het geld ook voor jezelf besteden. De pap is op, maar in een paar boterhammen zal je wel trek hebben”, en ze snijdt onder het spreken een dikke snee af, boter er op, dan een lik stroop en ze schuift hem Kees over de tafel toe.

Maar die wil eerst Kalle verzorgen.

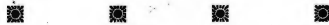
„Zet hem maar in een kistje in de boet”, zegt Vader, en hij gaat met Kees mee om hem ook nog wat mais van de kippen te geven.

„Moeder meent het zo kwaad niet”, zegt hij als zij samen zijn, „maar zij was boos omdat je zo laat kwam en ook om de zak . . .”.

„Ik weet precies waar ik hem heb laten vallen”, zegt Kees, „toen ik Asta voor het eerst hoorde. Ik zal de zak morgen wel gaan halen, Vader”.

Dan staan ze samen te kijken hoe Kalle gulzig de mais oppikt. Eerst als hij achter zijn boterhammen zit, moet Kees aan het briefje van vijf en twintig denken, en hij schuift het Vader toe.
„Dat gaf Tesselaar me ook nog”, zegt hij.
„Maar jongen”, zegt Moeder hoofdschuddend, „en daar kom je nu pas meer voor den dag. Ik geloof dat dat magere kuiken je nog meer schelen kan, dan het geld, dat we zo goed kunnen gebruiken.

Nooit werd een kalkoen zo goed verzorgd als Kalle van Kees Appelboom! Als Kees 's morgens zijn brood zat te eten, nam hij hem op zijn knieën en voerde hem stiekum, want Moeder mocht het niet zien, de helft van zijn boterham.
Bij elk donker wolkje werd Kalle in huis gehaald en hij mocht pas weer naar buiten als de zon scheen.
Strijk en zet waren Kees laatste woorden voor hij naar school ging: „Zal je goed op Kalle passen, Moeder?”
Kalle werd dan ook dik en rond en groeide als kool.
Het was een lief beest.
Hij had zijn plaatsje in het gezin veroverd en 's nachts sliep hij, toegedekt met een oud stuk deken, aan het voeteneind van Kees' bed.
Al spoedig begon hij zijn dons te verliezen, terwijl hij nog geen veren had. Hij zag er armzalig en verwaaid uit en Kees stond doodsangsten uit dat zijn lieveling kou zou vatten.
Op school kostte het hem moeite bij de les te blijven, voortdurend zat hij aan Kalle te denken, en de schoolbel had nog niet geluid, of hij stormde het lokaal uit. De lange weg naar huis legde hij in een draf af, hij gunde zich zelfs geen tijd een praatje tegen Asta te houden, die vaak in het zonnetje voor het hek lag. Hij had pas rust als hij Kalle op het hekje van het voortuintje zag zitten. Zodra Kalle hem gewaar werd, rende hij Kees tegemoet en bedelde om te worden opgetild.
„Een hond kan niet trouwer zijn dan Kalle”, zei Kees dikwijls tegen Vader.
Nog een paar weken en de nieuwe veren begonnen te komen, mooie stevige veren en nu maakte Kees zich niet meer zo ongerust.
Maar spoedig begon een andere zorg hem te kwellen. Het leek wel of met de veren Kalle's avontuurlijke aard begon boven te komen. Meermalen ging hij eens een kijkje nemen op het duin achter het huisje, en Kees had hem al een paar keer moeten gaan zoeken.
„Je mag nooit in je eentje de duinen ingaan”, zei hij, maar Kalle was heel ongehoorzaam en stoorde zich weinig aan het verbod van het baasje.
„Ik zal blij zijn als het Kerstmis is en wij dat lastige beest kwijt zijn”, zei Moeder om de haverklap.
Maar toen Kalle volwassen was, werd hij ook rustiger. Hij liep deftig wormen te zoeken in den tuin en als Kees hem vergeleek met de kalkoenen, die op het erf van Tesselaar rondliepen, dan moest hij met trots vaststellen dat geen enkele bij zijn Kalle halen kon.

„Ik wed dat je wel veertig gulden voor hem krijgt”, zei vader, als hij voelde hoe vet het dier was.

„Mag ik die heus zelf houden, Vader?” vroeg Kees, en hij dacht aan al de heerlijke dingen die hij voor veertig gulden zou kunnen kopen, en die hij zo bitter nodig had.

Eindelijk was de week voor Kerstmis aangebroken.

Vader zei: „Kees, ik heb Woensdag vrij af gekregen om naar de Schagermarkt te gaan. We kunnen mooi meerijsen met Kieft, die om acht uur op den straatweg langs komt. Moeder gaat ook mee met de kippen, als jij dan voor Kalle zorgt, komt alles in orde”.

Kees kon dien Dinsdagavond bijna niet in slaap komen, hij moest aldoor naar Kalle kijken en het was of het nu eerst tot hem doordrong dat het de laatste maal was, dat hij zijn vriendje daar aan het voeteneind zag zitten.

Maar toen stelde hij zich weer alle dingen voor die morgen zijn eigendom zouden worden, en met die gedachte viel hij eindelijk in slaap.

Den volgenden morgen was hij al vroeg wakker.

Ze troffen het niet, boven zijn hoofd hoorde hij de hagelstenen op de dakpannen kletteren en de wind gierde om het huisje.

Moeder was beneden al druk bezig, hij hoorde haar met pannen rammelen en hij rook de benauwde lucht van de petroleumlamp, die zij had aangestoken.

Kalle sliep nog, en ineens dacht Kees hoe stil het zou zijn als ze hem bij hun terugkeer uit Schagen niet op zijn gewone plaatsje op het hek zouden zien zitten.

Maar dan zag hij het padvindingsmes voor zich, dat hij vast van plan was zich aan te schaffen. Zelfs Jaap Glijnis was niet in het bezit van zo'n mes!

Om kwart voor acht trokken zij de deur achter zich dicht.

Het was nog donker. Een felle halve maan stond aan den hemel, en Kees huiverde toen de wind hem in het gezicht blies. Vader en Moeder liepen voorop, de mand met de kippen tussen zich in, achter hen kwam Kees met Kalle in zijn armen.

Het dier was zo zwaar, dat hij halverwege stil moest staan om even te rusten.

En wat die Kalle warm was! Hij voelde niet dat hij zijn zomerjasje aan had en koude handen kreeg hij ook niet. Die zaten lekker verborgen in Kalle's veren.

Toen ze op den straatweg kwamen, stond de vrachtauto al te wachten.

Vader en Moeder klommen in de cabine naast den chauffeur, na eerst de mand in de wagen geschoven te hebben, waar ook Kees zich een plaatsje zocht op een stapel kisten.

Het tochtte er lelijk en hij sloeg beschermend zijn armen om Kalle. Hij knoopte hem ook nog zijn eigen bouffante om, „want je mag geen kou vatten”, zei hij. Langzaam begon het licht te worden.

De duinhellingen waar ze langs reden, werden geler en geler en de maan verbleekte.

Zij staken bij Zijpersluis met de pont het Kanaal over, waarover de wind met gure vlagen blies en reden langs den kronkeldijk op Sint Maarten aan.

Het zeil van de wagen klapperde en telkens moest Kees zich vastgrijpen, om bij een scherpe bocht niet van zijn kistjes geslingerd te worden.

Toen zij Sint Maarten met zijn oude kerk achter zich gelaten hadden, was de duisternis verdwenen. Duidelijk zag Kees de beide hoge torens van Schagen in de verte oprijzen.

„Kijk”, zei hij tegen Kalle, „het Wiel is warempel al dicht gevroren. Misschien rijden we met Kerts mis wel schaatsen op het „Zwanemeer”, maar toen zweeg hij verschrikt, het was hem te binnen geschoten dat het voor Kalle geen vrolijk Kerstfeest worden zou.

Toen hij gauw aan het begeerde padvindersmes denken wilde, leek het hem lang zo begeerlijk niet meer!

Al gauw bereikten zij de eerste huizen van het stadje. Haastig deed hij Kalle de bouffante af, hij wilde niet dat de grote mensen hem uit zouden lachen. Voor het café „De gouden Engel”, op de Markt stopte onverwachts de wagen. Kees schoof van de kisten af, en kwam onzacht op den bodem terecht, maar in zijn val zorgde hij er toch voor dat hij Kalle geen pijn deed.

Voor Vader en Moeder uitgestapt waren, stond hij al op straat op hen te wachten. „Je moet zelf maar met het beest naar Igesz gaan”, zei vader, „loop maar gerust door naar de keuken en probeer hem daar te verkopen. Ze zijn er niet krenterig, Igesz betaalt je wel den prijs die hij waard is, dan gaan moeder en ik vast door naar de kippenmarkt”.

Kees bromde wat en liep langzaam met zijn kalkoen naar het grote witte Hotel. Voor de ramen zaten mensen aan tafeltjes te ontbijten, maar hij bleef niet staan kijken.

Hij ging de draaideur door, kwam in de grote vestibule waar mannen in het zwart met bladen vol koppen koffie hem haastig voorbij liepen, en hoorde ergens duidelijk eieren sissen die gebakken werden.

Daar werd hij aan zijn mouw getrokken, toen hij omkeek zag hij dat het Moeder was.

„Ik vergat je nog te zeggen dat je veertig gulden moet vragen”, fluisterde zij, „en je mag je niet verder dan tot vijf en dertig af laten dingen. Dat is ook nog een mooie prijs”.

Toen verdween ze weer haastig.

Kees vervolgde zijn weg naar de keuken.

Hij keek naar Kalle op zijn arm en streelde zacht de glanzende veren.

Daar stond hij op den drempel van de grote lichte keuken.

Een man met een witte muts op was bezig eieren te bakken en een jonge man, die met hem stond te praten, keek om, zag Kees staan en kwam naar hem toe.

„Aha! Nog een kalkoen!” zei hij en hij pakte Kalle zo maar bij zijn poten.

Kalle, niet gewend aan zo'n behandeling, begon verontwaardigd te schreeuwen.

„Hoeveel moet je er voor hebben?” vroeg hij.

„Veertig gulden”, zei Kees, terwijl hij nieuwsgierig om zich heen keek.

Daar zag hij aan een haak nog vier kalkoenen hangen, geplukt, stijf en koud.

„Veertig gulden! Vijf en twintig kan je er voor krijgen!”

„Nee!” zei Kees.

„Nou goed dan. Dertig! Een mooi bod!”

„Nee, nee!” zei Kees haastig, en weer keek hij naar de geplukte beesten, „dertig is te weinig”.

„Nou, vijf en dertig dan. Maar ik ga er geen cent boven”.
 Kees keek naar zijn schoenen. Hij voelde dat Kalle bezig was aan de knopen van zijn jasje te pikken.
 „Nee, ook voor vijf en dertig niet”, zei hij weifelend.
 „Maak dan dat je de deur uit komt!” schreeuwde de hotelhouder, „je bent niet goed wijs!”
 Kees maakte dat hij weg kwam.
 Op de kippenmarkt vond hij zijn ouders.
 „Wat is er?” vroeg zijn Moeder. „Heb je hem nog? Wou hij 't er niet voor geven?”

„Ik . . . ik wil liever de markt eens op gaan”, stotterde Kees.
 Op het zelfde ogenblik sprak een man, die een kip wilde kopen, Moeder aan en Kees liep vlug door.
 Van kraampje tot kraampje ging hij.
 Nee maar, wat was er veel te koop!
 Maar de messen die er lagen, waren toch het allermooist.
 Hij zag er één net als hij zich altijd gedroomd had: met een kurketrekker en een boor, alles compleet.
 „Hoeveel moet die kosten? vroeg hij den koopman.
 „Zes gulden”, fluisterde die, „maar omdat jij het bent, krijg je hem voor vijf!”
 „Ik kom straks misschien terug”, zei Kees, „als ik mijn kalkoen verkocht heb”.
 Een oude Juffrouw leunde tegen het hek van de kerk.
 Zij keek opmerkzaam naar Kalle.

Met kleine dribbelpasjes kwam ze naar hem toe.

„Een mooie kalkoen!” zei zij, „hoeveel vraag je ervoor?”

Kees drukte Kalle dichter tegen zich aan, hij had het gevoel of iedereen hem zijn vriendje af wilde nemen.

„Ik . . . ik geloof niet dat ik hem verkoop”, zei hij.

Toen hij voor de tweede maal bij zijn Moeder met Kalle terug kwam, vroeg zij:

„Wou de oude Juffrouw waarmee je stond te praten de kalkoen kopen?”

„Ja”, zei Kees onverschillig, „maar dat was helemaal niets! Ik geloof dat ik het nog maar eens ga proberen”.

„Doe dat”, zei zij, „maar je kunt het best naar den poelier op de Lagezij gaan. Die zal je vast geven wat je er voor vraagt. Ik ben de kippen al op drie na kwijt. De mensen kopen vlot zo vlak voor Kerstmis”.

„Waar is Vader?” vroeg Kees.

„Een kop koffie drinken bij Boontjes. Hij was verkleumd van het lange staan”.

„Nu, dan ga ik maar weer”, zei Kees.

Weer liep hij langs de stalletjes. Hij zag nog een schat van mooie dingen, maar hij bleef geen enkele keer staan om er naar te kijken.

Eindelijk had hij Raven, den poelier, bereikt.

Toen hij in de winkelkast al dadelijk drie geplukte kippen en een kalkoen zag hangen, maakte hij terstond rechtsomkeert, bang dat Kalle ze zien zou.

„Wat!” riep zijn Moeder, toen zij hem voor de derde maal met Kalle op zijn arm terug zag komen, „ben je hem nog niet kwijt? Wou de poelier hem zelfs niet hebben?”

Kees zweeg en liet zijn hoofd hangen.

„Je valt me bar tegen”, mopperde zijn Moeder, „dat gaat mee naar de markt en kan niet eens één kalkoen verkopen! Vader en ik zijn alle kippen kwijt. Je hebt het goede ogenblik voorbij laten gaan. Nu zal je er geen vijftien gulden meer voor krijgen, ik ben zelfs bang dat je hem weer mee naar huis kunt nemen”. Maar dat scheen Kees al bijzonder weinig te kunnen schelen.

Zijn gezicht klaarde zelfs helemaal op.

Hij stopte Kalle haastig onder zijn jasje en liep vrolijk naast Moeder naar „De Gouden Engel” waar ze Vader en Kieft al in de auto vonden.

„Wat zie ik?” zei Vader, „heb je Kalle nog? Hoe komt dat nou?”

„Niemand wou hem hebben”, zei Kees ontwijkend.

„Zo, dat is vreemd, erg vreemd”, zei Vader en hij keek daarbij Kees zo olijk aan, dat die maar gauw een anderen kant op keek.

Het was net of Vader zijn diepste gedachten geraden had.

Maar Moeder mopperde: „Hij is me bar tegen gevallen. Ik had gedacht dat hij handiger was”.

Toen Kees dien avond in bed lag, keek hij naar Kalle, die, zijn kop in de veren gestoken, rustig sliep, moe van de opwindende tocht naar Schagen.

Hij dacht zonder hartzeer aan alle mooie dingen, die hij had kunnen kopen, als hij gewild had.

„Geen enkele, zelfs het mes niet, was me zoveel waard als jij”, zei hij hardop en daarbij had hij het gevoel of hij een kerstgeschenk gekregen had, zó mooi, dat niemand op de hele wereld zo blij kon zijn als Kees Appelboom op dit ogenblik!

door
J. M. Selleger-Elout

dat Janneke leefde. Een klein meisje in de ouderwetse kleren van het eiland Walcheren: lange rokken, tot even boven de klompen, 't nauwsluitend jakje over het gebloemde doekje en de gladde, kleurige beuk. De armpjes bloot tot ver boven de elleboog. Een paar snoer kralen om het magere nekje en boven het blozende gezichtje met het strak gescheiden blonde haar eerst het witte ondermutsje met de koperen krullen aan weerszij, vlak bij de ogen en daaroverheen de lange kanten muts, die ver over de schouders neerhing. Zo was Janneke toen ze tien was. Met haar moeder woonde ze samen in een klein huisje aan de schelpenweg, daar waar de duinen beginnen, waar 's zomers de wilde rozen bloeiden en geurden. Maar nu was 't winter. De sneeuw lag allerwege op de toppen van duin en bomen. De straten waren spiegelglad en op de duinpannen, die vol regenwater waren, reden ze schaatsen. Als 't nog harder ging vriezen dan zouden ze met Kerstmis op de grachten van het kasteel kunnen rijden.

Net ging de school uit. Meester heeft zijn jas aangetrokken omdat hij bij 't uitgaan van de school altijd aan de open deur staat om de kinderen na te kijken, of ze wel de straat opgaan zonder al te veel rumoer te maken: „dag Maatje, dag Siene, een andere keer beter op tijd zijn, Jan . . .”. Nu, rumoer maakten ze wel op straat, maar zolang ze de mensen niet lastig vielen, kon meester daar wel om glimlachen. Kijk ze nu eens glissen op de klompen. De jongens gooiden met sneeuwballen naar de meisjes. Nu ja, daar had je de sneeuw voor! Al gauw verdwijnen ze uit het gezicht en meester gaat naar de warme kachel.

Janneke loopt met Maatje van Janus den schilder. Stijf lopen ze gearmd. Die armpjes hebben ze, om de kou, beschermd met lange gebreide mofjes, die tot hoog boven de elleboog reiken. Ook hebben ze de warme doeken om de schouders geslagen en voor de borst gekruist, op de rug vastgebonden. Ze lopen dicht naast elkaar. Ze zijn vriendinnen en Maatje heeft nieuws te vertellen:

„We krijgen gasten met de Kersemis!”

„Nee toch!” roept Janneke, want hoe kan dat nu bestaan: gasten in de winter! Dat is goed voor de zomerdag, dan kan het gebeuren, als het hotel vol is, dat enkelen van die stadse mensen kamers huren in de kleine huisjes van het dorp

en dat de bewoners dan zelf zolang op zolder slapen, maar 's winters . . . „Je beuzelt maar wat! 's Winters kunnen ze toch de zee niet in? En waarvoor moeten ze anders bij ons in het dorp komen?”

„'t Is toch waar. 't Is een meneer en een mevrouw. Ze hebben aan vader en moeder geschreven. Ze moesten van de stad eens uitrusten. Zo stond het in de brief. Vader zei, dat hij 't niet begreep, hoe mensen van de stad, die nooit eens hard met derlui handen werkten, nog moe werden, maar moeder zei, dat het er niet op aankwam, waarvan ze uitrusten wilden, als ze maar kwamen, want dat het met vader's schilderen in de winterdag maar armoe was.”

„En wij dan?” vroeg Janneke en opeens klonk haar stem treurig, „wij hebben helemaal geen vader om voor ons de centen te verdienen. Mijn moeder, als die niet voor de mensen wassen kan of voor ze werken, dan . . .”.

„Maar ze kan wél wassen en werken”, heeft nuchtere Maatje gezegd. „'s Winters kan ze 't ook. Een schilder niet. Die heeft te wachten tot de zomerdag. Maar meid, 'k heb ook nog niet alles verteld. Weet je, wat er nog meer in die brief stond? Moet je horen: ze willen, dat vader nog een andere kamer in het dorp voor ze huurt, want ze begreep wel, dat er voor vier mensen geen plaats in ons huis was en ze willen twee jongens meebrengen. Elf en twaalf zijn ze en nu hebben we zo gedacht . . .”.

„Wat heb je gedacht?” heeft Janneke gevraagd en toch weet ze 't antwoord zelf al. Maatje is haar vriendin. Die heeft gedacht, dat die twee jongens wel

in moeder's huisje konden wonen. En ja, daar had je 't antwoord al: „Toen vader de brief voorgelezen had, zei moeder het opeens: „zou dat niet iets wezen voor Janneke's moeder?” En als jij 't nu aan je moeder vertelt . . . zeg Janne, als 't nu eens bleef vriezen en dan de Kerstvacantie met die jongens! Als die nu eens schaatsen mee hebben en ik heb de mijne en we gingen met z'n vieren uit! 'k Vind het best leuk om eens wat pret te hebben!”

Maar Janneke, toen Maatje de weg naar huis was ingeslagen, liep in gepeinzen. Ze bedacht, dat ze bang zou wezen voor die vreemde jongens. Zó bang, dat ze er even over dacht om niets tegen moeder te zeggen. De Kerstdagen stil met Maatje of moeder, dat zou toch veel gezelliger wezen. Maar toen ze thuis kwam en moeder's zorgelijke gezicht zag, toen zei ze het toch:

„Maatje's moeder, die krijgt wintergasten!”

„Kom Janneke, je zal 't niet goed hebben begrepen!” Want nog beter dan Janneke zelf, wist moeder, dat het in die tijd geen gewoonte was bij de stadse mensen om 's winters in de kou naar de dorpen te gaan. Zelfs in de warme zomerdagen kwamen er maar weinig mensen en 't kleine hotel was meestal groot genoeg om ze allen te bergen. Maar toen Janneke het alles verteld had, toen sloeg moeder wel van verbazing de handen in elkaar, maar geloven deed ze het:

„Ze zouden op de zolder kunnen slapen. 't Zijn maar jongens. Ze zullen de hele dag uit wezen. Last zal 'k er niet van hebben en de centen kan 'k goed gebruiken. 'k Had al niet genoeg om suiker te kopen voor boterballetjes van de week!”

Op het punt stond Janneke om het toen te vragen: als moeder aan die wintergasten wat verdiende, zou ze dan een pop kunnen kopen, zo een als Maatje had? En schaatsen . . . o, wat zou ze graag schaatsen hebben, zoals Maatje en veel anderen. Maar Janneke was een bescheiden en een verlegen meisje. Als je geen vader meer had, als je moeder heel hard werken moest omdat er anders geen boterhammen waren, dan vroeg je niet om schaatsen en een pop. En plotseling, omdat bij Janneke alles onverwacht gebeurde en zonder dat ze er veel bij nadacht, sloeg ze beide haar armpjes om moeder's hals:

„Over twee jaar, dan mag ik van school. Dan kan ik al in een dienstje. Dan kom ik 's avonds thuis en ik gooi de centen, die 'k heb verdiend in moeke's schoot en later, als ik groot ben, dan koop ik een nieuw jak voor je en een goud slot voor je kralen!”

Ja, Janneke, was een lief, goed meisje. Altijd wou ze zorgen en redderen, maar voor vreemden was ze wat schuw, wat bang. Toen dan ook tegen Kerstmis de jongens uit de stad kwamen, hielp ze moeder wel met het opmaken van de twee matrassen, die ze op de grond van de zolder hadden gelegd, maar in 't schuurtje verstopte ze zich, toen de twee bij moeder in de kamer waren. „Je ben niet goed wijs in de kop,” zei Maatje, die 't merkte. „'t Is ook nogal wat om bang voor te wezen! 't Zijn toch zeker maar gewone jongens? Je ben net een bange haas, Jannel!”

Ja, dat was zo. Janneke was een bang meisje. Maar al gauw wende ze aan de twee vreemde jongens uit de stad. Trouwens, 't was vakantie en daar had je Maatje, die ieder ogenblik kwam aangelopen. Die was al gauw beste vrienden

met de twee broers. Ze leende haar slee, ze wees de beste plaatsen in het duin, waar je met een vaartje van af kon glijden. Maatje was overal de gids. Alles wist ze te vertellen: van de grachten om het oude onbewoonde kasteel. Dat die zo diep waren dat je er wel verdrinken kon, als je niet oppaste. Over het drijfzand op het strand sprak ze. Je moest de plaatsen weten, anders zakte je er in weg. Eerst zakten je schoenen en dan je hele lijf. Met je hoofd stak je er dan nog bovenuit, totdat dit ook in de diepte wegzonk. Met Maatje samen durfde Janneke dan wel meegaan om al die plaatsen te wijzen. Vaak liep ze er maar stil bij en luisterde naar al de bekende verhalen. Zo werd het toch wel een vrolijke vakantie. Moeder vond het best, dat Janneke het een tijdje vrolijk had met Maatje en de jongens, want altijd bij je moeder thuis, had ze glimlachend gezegd, dat is ook niks. Zo waren ze dan met alle andere kinderen wezen schaatsenrijden op de vijvers van het kasteel en Janneke had af en toe wat mogen scharrelen op Maatje's schaatsen of op die van Wim, de jongste van de twee broers. De ouders van de jongens hadden getraceerd op hete chocolademelk en koek en tegen dat het Kerstmis was, had Janneke alle verlegenheid afgelegd en 't kon gebeuren, dat ze even dolvrolijk was, als de anderen. Als zotten konden ze soms lachen en wee als lange Pier, de arme dorpsgek voorbijkwam. Dan wisten de jongens van pret geen maat meer. Dan begonnen ze te plagen en te roepen. Maatje had het verteld, hoe malle Pier gek was op poppen en dat de meisjes de hunne altijd weghielden als hij voorbijkwam, omdat hij ze anders wegpkakte en ergens verstopte. Ook vandaag, na 't schaatsenrijden, kwamen ze hem tegen. Schuw sloop hij aan de andere kant van de straat, vlak langs de huizen. Hij boog zich daarbij wat naar de grond. Zeker dacht hij dan minder zichtbaar te zijn voor de plaaggeesten. Maar Wim en Dolf hadden hem al heel gauw in de gaten. Ze liepen naar hem toe en daar begon het spelletje:

„Pier, waar zijn je poppen? Heb je ze thuis gelaten, lelekerd? Weet je wel, dat ze schreeuwen van kou en van honger? De politie zal komen en je alle poppen afnemen, omdat je er niet goed voor zorgt!”

Ook Maatje was er bij gekomen. Ze plaagde niet mee, maar ze had vreeslijke pret om de jongens en om het angstige gezicht van malle Pier. Ze schaterde het uit, toen hij het op een lopen zette met zijn lange benen knikkend in de knieën. Maar Janneke kon om Pier niet lachen. Van moeder had ze 't geleerd: nooit spotten met een anders narigheid. En als een mens niet goed bij zijn zinnen was, dan moest dat toch wel heel naar wezen! Ze drong bij de jongens op doorlopen aan:

„Toe nou, Wim, laat hem nu! Moeder wacht ook met het avondeten. Ze zal 't niet begrijpen, waar we blijven!”

„Hij is gek!” riepen de jongens, die 't een aardig nieuwtje vonden, een man, die zijn benul kwijt was en voor wie je geen angst hoefde te hebben. In een jolige stemming kwamen ze thuis en onder 't brood eten met Janneke en haar moeder, raakten ze met het grappen maken niet uitgeput. Daar kwam Dolf op een aardig idee:

„Maatje heeft verteld, dat op de villa, waar je moeder uit schoonmaken gaat, een Kerstboom is. Hij moet voor het raam staan en 't moet een prachtig gezicht zijn!”

„Is 't toch waar?” vroeg Janneke's moeder verbaasd, want in die tijd was 't nog geen gewoonte, dat er kerstbomen bij de mensen in huis stonden. Je had er een enkele voor de Zondagsschool, maar de ouders van Maatje en ook Janneke's moeder waren niet kerks en zo was het zien van een verlichte Kerstboom een nieuwigheid voor de twee vriendinnen.

„k Vind 't best, dat Janneke meegaat, als jullie naar die Kerstboom gaat kijken”, had moeder gezegd. „Maar dan niet te laat thuiskomen en op de villa niet lastig wezen. Aan deze kant van het hek blijven, hoor!”

Met z'n vieren zijn ze toen gegaan. In die tijd was er geen elektrisch licht en geen gas. De straatlantaarns brandden op petroleum en zo was het aardig donker in het dorp. Op de weg naar de villa was helemaal geen licht. Een heel klein beetje angstig vond Janneke het. Ze drong dicht tegen Maatje aan. Die was zo vrolijk en dol als het maar wezen kon. Echt in een vacantiestemming. Zelfs toen ze in de verte de schittering zag van de verlichte Kerstboom, kon ze nog het lachen niet laten. Er stonden nog enige kijkers, een paar oude vrouwen en wat stille, ernstige mannen. Ze stonden daar in de donkere laan en keken en kwamen onder de indruk. Want zoveel kaarsen aan een boom! 't Was een prachtig en weinig bekend gezicht. Ook Janneke kon met de anderen niet meer meelachen. Zo mooi schitterde al dat licht, zo vrolijk, maar toch ook zo . . . ze zocht naar het juiste woord en toen wist ze: „plechtig” was het, als bij een heel voornaam en deftig feest. 't Lachen heeft haar gehinderd. Een heel uur lang zou ze wel willen kijken naar al dat moois. Ze voelde de kou niet en het is net of ze uit een droom wakker schrok, toen Maatje haar plotseling bij de arm vatte en haar meetrok:

„Kom meid, we gaan weer verder! Dolf heeft iets leuks bedacht! Veel leuker dan een Kerstboom, waar je alleen naar kijken mag en waarvan je niet eens zo'n gekleurde bal mag afplukken!”

Daar gingen ze weer met z'n vieren. De Noord Oosten wind blies hen de kant van het dorp uit. Hij rukte aan de witte kanten mutsjes en speelde met de wijde rokken en schorten. Dat maakte het troepje nog vrolijker en zotter. Al gauw kon ook Janneke de verlichte boom vergeten. Haar klompjes klepperden met de anderen door de stille straten en het was of ze dansten van pret. Daar kreeg ze te horen, wat Dolf voor grappigs bedacht had:

„We gaan belletje trekken, Jannel!” fluisterde hij met zijn schorre jongensstem.

„Zo meteen, als we in 't dorp zijn! Da's zo'n leuk spel. We doen het altijd in de stad. Maar zachtjes praten hoor en vlug wezen!”

Jannetje heeft dat spel zo gauw niet begrepen. Toen werd 't haar uitgelegd: je trekt aan iemands bel en dan loop je hard weg en dan komen ze voor niks naar de deur en dan sta je om de hoek van de straat te kijken en hebt reuze-pret, als ze de voordeur openmaken en naar alle kanten rondkijken en dan ga je weer verder naar een ander huis!

Ze heeft bij die woorden even aan moeder gedacht. 't Was haar altijd geleerd, dat ze de mensen niet lastig mocht vallen. Nette manieren en nooit vergeten, dat vader postbode in het dorp is geweest. Dat was even deftig als de diender. Maar de anderen waren zo opgewonden dat ze 't ook werd. Haar wangen

gloeiden van de wind en van de pret, die te wachten stond. Toen wilde ze aan vader en moeder niet meer denken. Echt vrolijk wou ze zijn. Echt pret hebben. En wat stak er nu voor kwaad in oms eens aan iemands bel te trekken . . . ? Eerst bij Janus den bakker. Stil . . . ! Zachtjes . . . ! Waar was de bel? Die was er niet! Maar een klopper heeft hij op z'n deur. Een paar harde slagen! Dan rennen ze weg. Om de hoek van de straat wachten ze. 't Is bijna donker, maar als de deur opengaat zien ze Janus bij 't flauwe licht van de lantaarn. Hij kijkt rond. Hij is verbaasd. In die tijd zijn ze in het dorp niet gewend aan het belletje trekken in de avond. Ze horen hem iets mompelen. Jannetje staat te beven op haar beentjes! Als hij nu eens naar buiten komt met een stok en haalt hen in en slaat er op . . . ? Maar juist die angst maakt het spel zo prettig, zo heel anders dan een gewoon spelletje. Met de anderen sluipt ze rillend van kou en van opwinding naar een volgend huis, dat van den notaris. Een deftig groot huis met een bel en een straatlantaarn vlak vóór de ramen. Hard trekt ditmaal Maatje aan de bel. Ze gichelt er bij en Dolf fluistert, dat ze stil moet wezen. Maar ze kan het lachen niet meer laten en ze rennen zo hard weg, dat het dienstmeisje als ze de deur opent, hen wel horen moet:

„'t Is een schand! En dat op Kerstavond!” roept ze in de donkere nacht.

Van dat roepen worden ze nog vrolijker. Dolf en Wim zeggen, dat het hier in 't dorp nog veel leuker is dan bij hen in de stad en Janneke vergeet moeder en vergeet dat het laat is. Pret heeft ze! Echt dolle pret! Van huis naar huis gaan ze. Hoe langer hoe driester worden ze tot ze eindelijk voor 't huis van den nieuwen dominee staan. Dan schrikt Janneke even terug. Moeder is niet kerks, maar dat weet ze toch: een dominee, dat is een ander mens dan iedereen. Een dominee, daar moet je eerbied voor hebben, ook al ga je niet naar de Zondagsschool. Maar Dolf is al de hoge stoep opgeklommen. Hij heeft al aan de bel getrokken. Bijna op hetzelfde ogenblik holt hij weg. De anderen hem achterna. Maar Janneke struikelt over die stoep. Ze verliest haar klompje. De

deur gaat open. In de gang brandt een lamp. Een klein meisje op straat, zoekend naar de klomp. Een lange meneer in de voordeur. Met een paar stappen is hij bij haar. In de verte gelach en het klepperen van vlugge voeten. Een hand is op haar schouder:

„Belletje trekken op Kerstavond? Kon je zo gauw niet weggelopen met de vriendinnen?”

Zo verlegen is ze nog nooit geweest. Ze heeft willen wegvlugten, maar die hand en die lastige klomp . . . .

„Kom, veel leuker bij ons dan op de straat met je kornuitjes!”

Haar handje voelt ze door zijn grote hand gegrepen. Hij trekt haar zacht de stoep op:

„We zullen maar niet vragen, hoe je heet en waar je woont. Dat vinden belle-trekkers nooit prettig. Niet bang wezen, zus! Dominees eten kleine meisjes niet op. Zo, laat de klompjes maar op de mat staan. Dan gaan we eens binnen kijken!”

Als de deur van de woonkamer opengaat, durft Janneke haar ogen niet opslaan. Ze zou willen huilen en durft het niet, vluchten en kan het niet. Altijd nog houdt de hand haar vast. Nu spreekt de vrolijke stem:

„Nog een gast, die onze Kerstboom wil zien, jongens! Zing maar eens een mooi lied voor haar, want ze is nog wat verlegen!”

Tot vlak bij de Kerstboom voert de hand haar, maar Janneke heeft van de mooie lichten, de gekleurde ballen en zilveren slingers niets gezien. Ze stond daar als een heel schuldig, een heel angstig meisje. Eerst toen al de anderen, de vriendelijke dominee, de mooie mevrouw, de gasten en de kinderen, die ze niet kende en die zeker uit de stad kwamen, eerst toen die in de hoek van de kamer bij de piano hun Kerstliederen zongen, eerst toen heeft ze de ogen opgeslagen. De zangers staan met de rug naar haar toe. Ook de vrolijke, jonge dominee kijkt naar Janneke niet om. 't Is nog zo lang niet geleden dat hij zelf als jongen belletje trok in de stadsstraten. Hij kan het best vergeven en er om lachen. Daarom zal hij het kleine meisje eerst rustig van de Kerstboom laten genieten. Dan krijgt ze wat lekkers te eten en te drinken en dan maar gauw naar huis, zodat ze daar niet ongerust worden.

Zo heel lang heeft het niet geduurd, of Janneke is vrijmoediger geworden. Nooit heeft ze van zo dichtbij een Kerstboom gezien. Wat een kleuren! Wat een licht! Stil, heel stil staat ze en staart maar naar al dat moois. Al gauw vergeet ze de zangers. Zou ze even met de vinger aan dat blinkende lantaarntje mogen raken? Zouden die slingers echt van zilver zijn . . . ? Die gouden ster, is dat nu echt goud? Dan moet de nieuwe dominee wel heel rijk wezen! Kijk, onder de boom ligt ook nog wat: koek en chocola, sinaasappelen, gekleurde noten, een houten paardje, een pop . . . wat een prachtige pop! Voor wie zou die wezen? Voor een van de kinderen uit de stad, die daar staan te zingen? Ze weet: dominee heeft nog geen kinderen. Die is nog maar net hier komen wonen met zijn jonge vrouw. Lang kijkt ze naar de pop. Dan durft ze een stapje terug te gaan en achter de boom te kijken. O, wat is dat mooi . . . ! Een klein open huisje! Daarin staat een wiegje en daarin een kindje. Het heeft nog geen kleertjes aan. Het strekt de armpjes naar haar, naar Janneke uit, als wilde het bij haar zijn. In 't huisje staat een koetje en een ezeltje met lange oren. Maar dan is 't geen huisje, dan is 't een stal! Wat doet nu zo'n klein kindje zonder kleertjes in een stal . . . ? Als ze 't er eens even uitnam, even uit de wieg in haar warme handje. Het eens van nabij bekijken . . . . Och wat een liefje!

Het heeft de oogjes wijd open. Het kijkt haar aan, alsof het zeggen wil: Bij jou, Janneke, zou 'k het beter hebben dan in een stal bij 't koetje en de ezel. Stil maar, klein popje, zo lang ze zingen, mag je bij Janne wezen, in haar hand. Heb je 't zo koud? Zou je heel even in de warme zak willen onder Janneke's schort? Heel even maar . . . . ? Ze heeft geen ogenblik het plan gehad om het mooie poppetje weg te nemen, Neen, zo is Janneke niet. Maar 't is geweest, of het poppetje een echt kindje was. Ze heeft even alle andere dingen en mensen vergeten. Het kleine naakte ding heeft ze willen warmen. Meer niet. En dat nu juist op dat ogenblik de muziek plotseling moest zwijgen! Daar stond ze nu bedremmeld en nog veel schuldiger dan eerst, bij de Kerstboom. Kijk, daar kwam de dominee op haar toe. Net nog heeft ze tijd om de hand uit de zak te halen. O, als dominee nog even weg wilde gaan, dat ze het kindje weer terugleggen kon in de wieg . . . ! Maar dominee is niet weggegaan:

„Zo zus! Heb je nu eens goed de Kerstboom bekeken, terwijl wij zongen? En wil je nu wat mee naar huis nemen? Dan moet je mevrouw maar eens vriendelijk aankijken!”

Maar Janneke kan niemand aankijken. Ze is op het punt om in tranen uit te barsten, want wat moet dat nu met het kindje in haar zak? Nooit zal ze 't durven zeggen, wat ze gedaan heeft! O, dat ze weg kon lopen en nooit meer iemand zien! Maar daar krijgt ze een zakje in de hand gestopt. Koek en chocola, noten en een appel weet ze er in.

„We zullen je maar niet langer houden, anders worden ze thuis ongerust.”

't Is de stem van de vriendelijke domineesvrouw. Meteen is daar de dominee geweest, die haar de hand zacht op de schouder legt en haar naar de deur voert. In de gang fluistert hij haar toe:

„Kom je nog eens bij ons terug, zus? En . . . belletje trekken moet je maar niet meer doen. Je lijkt me een veel te zoet en te verlegen meisje om zulke spelletjes te doen.”

Ze heeft alleen kunnen knikken. Niets heeft ze kunnen zeggen. Daar stond ze weer op de stoep net als zo even. Maar o, wat moet ze toch beginnen? Nu heeft ze . . . . gestolen! Kan ze nog terug? Die vriendelijke dominee, zou ze 't hem durven vertellen . . . ? Neen, neen! Dat nooit. Van jezelf zeggen, dat je iets gestolen hebt, dat zou toch geen mens kunnen? Alsof het kleine poppetje in haar zak van lood was, zo zwaar heeft het haar gewogen. Als een nietig, bedrukt, angstig Janneke is ze dien avond bij moeder thuis gekomen. Die heeft gedacht, dat haar dochttertje moe was van alle opwinding. Ze heeft wat naar de Kerstboom in de villa gevraagd en Janneke heeft korte antwoorden gegeven en gevraagd of ze maar gauw naar bed mocht.

De andere dag heeft ze Maatje gezien en de jongens. Waar ze toch was gebleven? Ze dachten, dat de nieuwe dominee haar had opgepakt en ze hadden in een volgende straat op haar gewacht. Toen ze niet kwam, zijn ze verder gegaan. Was 't waar? Had dominee haar gepakt? Maar Janneke heeft verteld, dat ze haar klomp verloor en dat ze naar huis was gegaan. Niets heeft ze verteld over de Kerstboom bij dominee. Ze is bang, heel erg bang, dat iemand, zelfs haar beste vriendin weten zal, dat ze een dief is. Angstig houdt ze het poppetje verstopt in haar zak. Ze durft het er niet eens uit te halen, want dan zou ze

er mee spelen gaan en dat mag ze niet. Een dief hoort onder de toren te worden opgesloten. Die hoort geen plezier te hebben. Ellendige Kerstdagen zijn het geworden en o, nog lang daarna zijn alle dagen even naar. De jongens gingen naar de stad terug. De school begon weer. Maatje was als altijd vol grappen, maar Janneke kon niet meer recht vrolijk wezen. Ze liep een straat om, als ze in de verte den diender of dominee zag lopen. Altijd moest ze denken aan het lege wiegje en aan het poppetje, dat niet van haar was, dat ze zo graag zou willen teruggeven en dat ze toch houden moest, omdat ze 't niet durfde.

Niemand begreep, wat Janneke scheelde: Maatje niet, moeder niet en de kinderen op school nog veel minder. Zo begon ze eenzaam te worden, want niemand vond het gezellig bij zo'n stil, verdrietig meisje. Moeder sprak van den dokter en dat Janneke zeker een beetje ziek was, maar haar dochtertje smeekte zo erg en ze was zo bang, dat de dokter haar geheim zou raden, als hij haar in de ogen keek, dat moeder eindelijk beloofde, dat ze nog wat zou wachten. En toen op een dag, 't was zeker al veertien dagen na de Kerstavond, daar begon het dorp te fluisteren. Het begon op school: Bij de Kerstboom van dominee had een kribbetje gestaan met het Jezuskindje. Op eerste Kerstdag was het kribbetje leeg geweest en nergens hoe ze ook zochten,, was het Jezuskindje meer te vinden . . . .

Toen begonnen ook de ouderen het op straat aan elkaar te vertellen: „Hoe bestond het! Wie stelde er nu een Jezuskindje? Dat moest wel een heel brutale dief zijn. Maar die zou gestraft worden, hoor! Zo iets slechts! Daarvoor zou Onze Lieve Heer wel zelf zorgen, dat den dief iets heel ergs overkwam!”

De eerste keer, dat Janneke het hoorde, was ze nog sprakelozener dan ze voordien was. Om beurten was ze wit en rood geworden. Ja, nu was het bekend. Nu wist het hele dorp het. Nu zou het niet meer lang duren, of Onze Lieve Heer, zou een vreeslijke straf voor haar bedenken! En al was ze dan nooit op de Zondagsschool geweest, toch heeft ze van de meisjes op school gehoord van Jezus, hoe Hij geboren is, lang geleden in een stal. Ze heeft nooit geweten, of ze het verhaal wel geloven kon, want moeder sprak er niet over. Natuurlijk, als je met iets niet te maken hebt, dan komt het er niet veel op aan, of je er al of niet in gelooft, maar als je 't Jezuskindje zelf hebt gestolen uit Zijn wieg, dan ga je alles geloven, wat je er van hoort. Uit angst ga je geloven. Uit angst ga je herinneren, alles wat je wel eens hoorde vertellen: dat Jezus bij God in de hemel is. Dat Onze Lieve Heer precies doet zoals Jezus het wil: straffen of vergeven . . . . Als stelen al erg is, hoeveel erger dan wel om het Jezuskindje mee te nemen en er niets van te zeggen. Ja, dat weet Janneke heel zeker: daar volgt een vreeslijke straf op! En omdat ze nu zo heel angstig werd, heeft ze iets bedacht waardoor de straf misschien minder erg zou worden: ze zal het poppetje niet houden. Ze zal het ook niet terugbrengen. Neen, dat durft ze niet. Maar als je iets dat je steelt, niet meer voor je zelf houdt, als je er nooit meer naar kijkt en er nooit mee speelt, misschien dat het dan zo heel erg niet is. Op een vroege morgen in Januari heeft ze het gedaan. 't Is nog schemerdonker geweest. Ongemerkt is ze de achterdeur van het huisje uitgegaan. Het schelpenpadje is ze afgelopen, toen een paar straten tot ze aan de laan kwam die grensde aan de grote villa. Daar is ze blijven staan bij het hek, waar de grote hoge

rhododendron groeide als een dicht bosje. Het Jezuskindje heeft ze uit de zak genomen in bei haar handjes. Bij 't schemerlicht heeft ze er vertederd op gestaard. O, als het toch eens niet gestolen was! Als het toch eens van haar mocht wezen! Het koude, naakte poppetje heeft ze tegen de warme wang gedrukt tot afscheid. Toen heeft ze de blaren van de rhododendron opzij geduwd, daar waar ze het lijsternest wist. Veilig ligt het daar tussen de takken, een mooi, onbewoond nest met een zacht veren kleedje op de bodem. Voorzichtig legt Janneke er het poppekind in:

„Je hoeft het niet koud te hebben, Jezuskindje. Ik zal je toedekken met blad en mos.”

Het Jezuskindje met de wijd open ogen heeft eerst verwonderd en toen dankbaar gekeken, tot blad en mos ook de oogjes dekten. Tevreden is Jannetje naar huis gegaan. Nu zal ze kunnen vergeten. Een nest is wel geen wiegje, maar warm en zacht is het toch zeker en misschien . . . héél misschien zal Onze Lieve Heer niet straffen, als Hij ziet, dat ze het Jezuskindje aan de lijsters heeft gegeven, die het 's nachts warm zullen toedekken met hun vleugels.

Ja, de lijsters . . . ! Jaar in, jaar uit hebben ze in de goed beschutte rhododendron gebroed. Als nu het voorjaar komt, als het speenkruid bloeit, zullen ze hun nest eens keurig opknappen. Maar wat is dat....? Wat is dat voor griezels in hun nest? Iets hards. 't Is geen eierschaal. 't Is groot. 't Is een vijand, die het nest onveilig maakt. De vogels vliegen weg. Dit jaar zullen ze ergens anders hun eitjes uitbroeden.

Jannetje weet hier niet van. Ze kijkt nooit meer naar het nest met het poppekindje. Maar één is er, die er wel naar kijkt. Dat is gekke Pier. Altijd heeft hij op het dorp gewoond en als 't voorjaar werd, heeft hij naar nesten en eieren gezocht. Niet om ze leeg te roven! O

neen, hij vindt jonge vogeltjes bijna het mooiste, wat er op de wereld is. Nog mooier vindt hij poppen, maar die ziet hij niet vaak, want de kinderen in het dorp waarschuwen elkaar: „Pas op! Daar heb je gekke Pier! Laat hij je pop niet zien, anders pakt hij ze weg!”

En daar vindt hij me nu op een vroege morgen van 't voorjaar, in het lijsternest, dat hij zo goed kent, een poppetje, zo prachtig en fijn! Met zulke kleine

handjes en voetjes! Dadelijk heeft hij geweten: de lijststers hebben dat voor hem in het nest gelegd. Om er voor te zorgen. Om het warm te houden in bei zijn handen. Die vouwt hij dan ook voorzichtig om het stenen, naakte lijfje. Sinds dien kunnen de mensen hem zien lopen, elke dag met de handen voor zich uit gevouwen, als droeg hij iets heel kostbaars. Maar de jongens in het dorp zien er iets anders in: „Kijk, gekke Pier loopt te bidden!” Dan zet de arme onnozele het op een lopen en de plaaggeesten hem achterna: „De malle! Hij blijft bidden, ook al draaft hij als een opgejaagde hond!” Pier weet niet eens, wat bidden is. Hij wil alleen zijn poppetje beschermen en koesteren in zijn grote, plompe handen.

Maar Janneke, die is het, die leerde bidden. Janneke, die nooit naar de kerk ging, die niet eens goed wist, wat het Kerstfeest betekende, die leerde nu bidden. Want wat was er gebeurd . . . ? Opeens had ze 't gehoord en iedereen sprak er over: 't was gekke Pier, die het Jezuskindje gestolen had! Op een keer, dat hij voor de jongens hard was weggelopen, was hij gevallen. Zo maar, lang uit op de straat. Daarbij was een heel klein poppetje uit zijn handen gevallen. De jongens hadden het opgeraapt en naar dominee gebracht: of dit ook het gestolen Jezuskindje uit de kribbe kon wezen? En dominee had het herkend. Hoe kon het in malle Pier zijn handen gekomen zijn? Zelf heeft dominee al die weken gedacht, dat het kleine belletrekkertje op de Kerstavond het poppetje had weggenomen. Ze stond immers heel alleen bij de Kerstboom? Hij heeft daarover gezwegen. Hij is nu lang genoeg in de gemeente om te weten, wie dat meisje was. Misschien, je kunt nooit weten, zal ze eens berouw krijgen en bij hem komen om hem alles te vertellen. Maar Janneke kwam niet en inplaats daarvan valt het Jezuskindje uit malle Pier zijn handen . . . !

Terwijl dominee daar op een avond over peinst, heeft Janneke de handjes gevouwen en zonder dat moeder het merkt, knielt ze voor de bedstee: „Lieve Heer, wil je zeggen, wat ik doen moet? Pier krijgt de schuld en ik heb het gedaan. En ik durf het niet te zeggen”.

Uit nood, uit angst was Janneke gaan bidden en ook omdat ze, sinds ze het Jezuskindje uit de kribbe haalde, voor het eerst luisterde naar de verhalen, die de kinderen van de Zondagsschool deden. En omdat God in Zijn mooie hoge hemel alle gebeden hoort, ook dat van zo'n klein meisje als Janneke, stond ze de volgende dag op en wist ze opeens, wat ze doen moest:

„Moeder, mag ik, net als de anderen, naar Zondagsschool?”

Moeder is verwonderd geweest. Hoe komt haar Janneke er aan? Maar ze heeft als een wijze Moeder niet gevraagd. De nieuwe dominee is jong en ze heeft horen zeggen, dat hij prachtig vertellen kan.

Zo is dan dat verlegen Janneke de volgende avond, terwijl de mensen van het dorp de avondboterham aten, nog eens de hoge stoep opgegaan van de pastorie en als ze daar, heel nietig, heel bang voor dominee staat, vergeet ze dat ze kwam om te vragen, of ze op Zondagsschool komen mag, maar wel heeft ze alles opgebiecht: van 't belletje trekken, van 't Jezuskindje, dat ze maar heel even uit de krib had genomen . . . „maar ik wist niet, dat het 't Jezuskindje was”, . . . van het lijsternest van Pier, die zo veel van poppen hield en dat die nu de schuld kreeg en dat de jongens hem nog veel erger plaagden,

nu ze dat wisten . . . . Toen ze zover met het verhaal gekomen was, zou ze net heel, heel erg gaan huilen, want nu had ze zo'n berouw. Maar dominee lei net als op de Kerstavond zijn hand op haar schouder en zei:

„Niet huilen Janneke. Ik wist wel, dat je eens zou komen en ik wist immers dat jij het Jezuskindje genomen had. Maar wat heb je er goed voor gezorgd! Toch zullen we het een volgend Kerstfeest niet weer gebruiken. Dan kopen we een nieuw poppetje om in de kribbe te leggen. Want nu heb je al deze weken zoveel angst en verdriet gehad, dat je wel iets nodig hebt om je weer gelukkig te maken. Daarom mag jij het poppetje zelf houden. Als een herinnering aan Kerstfeest”.

Vuurrood is Janneke geworden. Van blijdschap. Maar dan is er plotseling een andere gedachte, die ze uitspreken gaat:

„Pier . . . . Mag ik het poppetje aan Pier teruggeven, dominee? Hij had er zo'n schik mee en hij zal zo bedroefd zijn”.

Dominee heeft geglimlacht: het Jezuskindje beschermd door de handen van malle Pier, een arm mens zonder verstand . . . . Maar hij heeft het Janneke niet geweigerd. Eerst als ze op het punt staat naar huis terug te gaan, bedenkt ze, waarvoor ze gekomen is:

„En of ik as 't blief op de Zondagsschool mag komen. 't Mag van Moeder”.

„Waarom wil je dat, Janneke?”

„Ze zeggen, dat u zo mooi vertelt van Kerstfeest en . . . . en ik wou weten, waarom het Jezuskindje in een stal werd geboren”.

„'t Kindje Jezus werd in een stal geboren bij de os en de ezel, tussen stro en hooi”, heeft dominee toen gezegd, „omdat het zou opgroeien tussen de armen,

de verdrietigen, de eenvoudigen. Omdat Jezus niet alleen de rijken, maar alle mensen, gelukkig wil maken”.

Heel stil heeft Janneke naar de woorden geluisterd. Ze heeft ze niet alle begrepen, maar iets ervan wel. Ze heeft het stenen Jezuskindje uit de hand van dominee gekregen en gevraagd:

„Ook voor malle mensen als Pier is Hij gekomen?”

„Ook voor de malste, ook voor de dwazen en gekken is Jezus op aarde gekomen”, heeft dominee geantwoord.

„Wil dominee dan aan iedereen zeggen, dat Pier het Jezuskindje niet heeft gestolen?” heeft ze nog gevraagd.

En het antwoord was een verrassing:

„Niemand stal het Jezuskindje, Janneke. Het moest een tijdje bij je wezen om je eerst ongelukkig en later gelukkig te maken. Want dat ben je nu toch?”

Ja, dat was ze. Heel, heel gelukkig omdat ze geen nare geheimen meer had, omdat dominee de vriendelijkste mens was, die ze ooit had gezien, omdat ze naar Zondagsschool mocht en de mooie verhalen zou horen en omdat ze Pier weer blij mocht maken. Nog die eigen dag is ze hem tegengekomen. Van ver heeft ze hem het poppetje getoond, zodat hij niet bang zou weglopen. Toen heeft ze het in zijn grote open hand gelegd. Dadelijk heeft hij het met de andere hand bedekt en zo, de beide handen vóór zich houdend, alsof hij bad, is hij door de straten gegaan, dag in, dag uit zijn kostbaarste schat beschermend en niemand behalve Dominee en Janneke hebben geweten, dat tussen de handen van den dorpsdwaas, warm en veilig, het stenen Jezuskindje lag.

Kerstnacht

Die nacht, dat Gij geboren waart,
bloeiden de rozen over d'aard,
en werden vogels wakker.
De koeien spraken in hun stal,
Een beek zong in een donker dal,
en 't kruid geurd' op den akker.

Een hooiberg rook naar marjolijn,
het water in een sloot werd wijn,
de wind steeg tot de sterren,
Twee hazelstruiken, dun in 't loof,
schudden verbaasd hun grijze hoofd
en fluisterden van verre.

En langs de wegen, wit en koud,
kwamen de herders, moe en oud,
gemanteld aangelopen.
Er speelden englen fluit en veël;
hun jurken waren rood en geel,
de hemel stond wijd-open.

Het is zo lang geleên geschied . . . .
En toch — de wereld weet het niet —
maar wie Gods stem kan horen
Die reist ook nu naar ver verschiet,
totdat hij vindt, bij ster en lied,
het Kind, dat werd geboren.

C. Wilkeshuis

Kerstmandje

In een mand met rode lintjes,
bij een Spaanse-pepertak,
staat een roodgeschilderd huisje
met wat glinsters op het dak.

Rode tulpjes vouwen open,
en er ligt zo aan de kant
een besneeuwde denne-appel
vol met poederdiamant.

En de zaaddoos van een klaproos -
op zijn pet een likje goud -
luiert bij de lichte lovers
van een toefje marehout.

Midden in het mooie mandje
ligt een kleine witte kaart:
„Allemaal een vrolijk Kerstfeest.
Veel geluk, en vrede op aard!”

C. Wilkeshuis

ALS 't KERSTMAIS WORDT

door

M. C. van Oven-van Doorn

MEESTAL GAAN ZE PER FIETS naar school, Harro en Frank, de twee jongens uit Laag Nieuwkoop, maar nu alle vaarten en poldersloten ver in de omtrek stijf bevroren zijn, nu kun je beter per schaats gaan, over de spiegelgladde banen, die zich in alle richtingen voor je uitstrekken.

En dus hebben ze vanmorgen vroeg hun Friese doorloper-tjes onder gebonden, Harro, de jongen van de grote boerderij „De Heemhoeve” aan de Heikop, en Frank, de zoon van den scheepsbouwmeester, die pas sinds een maand of vijf in Laag Nieuwkoop woont, in het oude verweerde landhuis, dat al sinds jaar en dag „De Klinknagel” heet, het woonhuis bij de grote scheepstimmerwerf verderop.

't Was nog even voor negen toen de twee jongens in Woerden aankwamen. Harro had het goed uitgerekend, wat geen wonder was; als Harro iets uitrekende, dan klopte het immers altijd als een bus. Nog net op tijd zijn ze de deur van de H.B.S. binnen geglipt . . . De dikke ijstruilen zijn naast de schaatsen aan de kapstok gehangen; ze lopen de klas binnen en ieder schuift in zijn bank. Woensdag 24 December. Vandaag zal de Kerstvacantie beginnen, en de vakantie stemming zweeft al door de lokalen. De leraren vertellen min of meer jolige verhalen en van werken komt niet veel. En er wordt over de rapporten gepraat, die in 't eind van Januari los zullen komen. Noch Frank, noch Harro ziet die cijferlijst met vreugde tegemoet. Hun verwachting is niet hoog gespannen. Berend, de jongste knecht van de Heemhoeve, is langen tijd ziek geweest, en allerlei kleine werkjes op de boerderij heeft Harro moeten opknappen. Het schoolwerk is er wel eens bij ingeschoten, en de minder fraaie cijfers, die Harro oogstte, zijn vaak een tegenvaller geweest. Maar Berend is eindelijk beter en kan weer aan de slag, en Harro is niet van plan om 't hoofd te laten hangen. Hij is achtergeraakt, nou ja, maar hij zal heus zijn best wel doen om er weer bovenop te komen; en dat zal hem lukken ook!

Maar ook Frank is niet zo tevreden als hij wel gewent had. Op de lagere school, toen ze nog in Zaandijk woonden, is hij altijd een van de besten geweest, maar hier — och, nou, zó slecht heeft hij 't niet gemaakt; en in ieder geval staat hij er beter voor dan Harro, maar 't had toch zoveel mooier gekund!

De leraar in 't Nederlands, die voor de klas staat, heeft een onderwerp voor een opstel opgegeven. Eigenlijk heeft hij dat de vorige week al gedaan, maar nu de ijspret alle hoofden op hol heeft gebracht, hoeft dat opstel pas half Januari ingeleverd te worden; dan zal het ijsvermaak wel goed en wel achter de rug zijn. „Doe er je best maar op, ja zeker, op de ijspret, maar ook op dat opstel”, heeft hij gezegd: „dan kun je al je domheden van de laatste maanden goedmaken; ben ik royaal of niet?”

En dan horen de jongens en meisjes opeens de bel luiden en dat betekent dat de Kerstvacantie begonnen is. Een vroegertje vanwege zes graden onder null! En in een rumoerige stemming pakken ze hun boeken bij elkaar. Hoera! Vacantie en ijs!

Ze dringen de school uit, en daar staan ze buiten, Harro en Frank, de warme ijstruien weer over de jasjes. Wat nu? Naar huis? Och, naar huis kunnen ze altijd nog. En morgen dooit het misschien. En waarom zouden ze niet met de schaats er op uit gaan? Harro heeft zijn plannen al klaar. Die kent hier alle water- en ijswegen op een prik. „We rijden eerst op Zegveld aan, Frank, en dan naar de Nieuwkoopse plassen; en over de plas rijden we naar Noorden; daar eten we onze boterhammen op, in „'t Wapen van Holland”, daar ben ik met mijn Vader wel eens geweest; en over de Mijdrecht en de poldervaart en de Heikop rijden we naar huis”.

Dat is een fijn plan. „Maar onze tassen met schoolboeken, moeten we die meesjouwen?”

„Welnee, die brengen we bij Janko de vrachtrijder; die zal ze straks wel even aanreiken op de Klinknagel”. En Frank krabbelt op een papiertje: „wij gaan

nog wat schaatsenrijden; voor donker thuis". Dat zal Janko tegelijk met de schoolboeken afgeven.

Ze zitten op de wallekant en binden de schaatsen aan.

„Wil jij vóórrijden?" vraagt Harro.

„Nou", zegt Frank; en dan staan ze al op het ijs. Frank zwaait zijn rechterhand op zijn rug en Harro pakt hem stevig beet.

Vooruit maar! De Zuid-Ooster blaast ze in de rug en als je een beetje op dreef bent ga je haast vanzelf! Overal om je heen is de schaatsenpret in volle gang. Zolang ze nog onder de rook van Woerden zijn, zitten ze tussen de krukken en krabbelaars met hun stoeltjes en sleedjes, maar heb je het krabbelbaantje achter je gelaten, dan zie je alleen maar liefhebbers die er een flink vaartje inzetten, en zwierende kunstrijders, die je telkens in de weg zitten; die schijnen de hele baan wel voor zich alleen nodig te hebben!

Het dorp Zegveld laten ze links liggen.

„Laat mij nou maar voorrijden", zegt Harro, en ze wisselen van plaats en over allerlei binnenwatertjes gaan ze op de Nieuwkoopse plassen aan. Frank kijkt zich de ogen uit het hoofd; hoe is het mogelijk dat Harro in dat gewirwar van slootjes de weg weet te vinden!

En dan opeens zien ze voor zich uit de wijde ijsvlakte, die daar ligt te schitteren in de bleke winterzon, en aan de overkant van de plas, heel in de verte, het torentje van Nieuwkoop.

Hier schijnt het wel het ware oord voor ijsliefhebbers te zijn; zo nu en dan is 't zwaar gedrang!

„Kunnen we niet beter op 't midden van de plas gaan rijden?" vraagt Frank; „daar is ijs zonder krassen, zonder wakken, zonder scheuren."

Maar Harro vindt dat ze maar liever op de met strowissen afgepaalde banen moeten blijven; daar in 't midden van de plas heb je grondstromen, en het ijs is er onbetrouwbaar.

En dan vraagt Harro opeens of Frank al aan zijn opstel begonnen is.

Maar Frank heeft er nog niets aan gedaan. „Jij wel Harro?"

„Ik vond het zo'n leuk onderwerp en ik bedacht dat ik er misschien wel wat van zou kunnen maken; " vertelt Harro; „en toen ik eenmaal wat had opgeschreven, toen kon ik er niet mee ophouden voor dat het helemaal af was".

„Dan ben je heel wat verder dan ik", zegt Frank een beetje spijtig.

„Maar weet je, Frank, als we nu straks onze boterhammen eten, wil je dan mijn opstel eens lezen?" vraagt Harro; „want zie je, jij bent nogal een bolleboos in het opstellen maken, en nou zou ik wel graag willen weten wat jij er van vindt".

Eigenlijk voelt Frank zich nogal vereerd. In de meeste vakken is hij Harro de baas, en dat opstel, waar Harro zo hevig van vervuld is, zal vermoedelijk wel niet zo heel veel zaaks zijn. Maar hij vindt het toch wel mooi dat zijn oordeel gevraagd wordt.

„Nou dààr de bocht om, en dan zien we de eerste huizen van Noorden vóór ons", zegt Harro. De jongens zijn door en door warm geworden van hun schaatsentocht en hun wangen gloeien.

En dan staan ze al voor „Het wapen van Holland".

Zonder hun schaatsen af te binden, klauteren ze tegen de grasberm op, langs het houten noodbruggetje.

In de gelagkamer is het een af en aanlopen van vrolijke wintersportliefhebbers, die met hun schaatsen over de houten vloer klossen. Het is er warm en gezellig. Harro en Frank vinden een rustig hoekje bij een van de ramen; je kunt er ver uitkijken over de ijsbanen. En dan halen de jongens hun boterhammen te voorschijn en er worden een paar grote koppen dampende anijsmelk voor hen neergezet.

Jongens, wat je daar een honger van krijgt, van zo'n schaatsentochtje! Ze zwijgen en kauwen en slurpen hun anijsmelk. En dan, als de eerste honger gestild is, dan steekt Harro zijn hand in zijn broekzak en hij komt met zijn papiertje op de proppen.

„Hoorde je wat hij zei, Frank? Dat hij zichzelf zo'n reuze royale kerel vond?”

Even zitten ze er om te lachen, en Harro vouwt zijn papiertje open en samen buigen ze zich er overheen. Harro begint te lezen, zacht mompelend, en van schaatsengeklos en stemmengeroes om hem heen hoort hij niets meer.

Harro leest verder, en Frank volgt de regels en luistert ademloos. Hij zegt niets, maar langzamerhand worden zijn ogen groot en rond van verbazing. Heeft Harro dat geschreven, dat opstel? Maar dat is eerste-rangs! En tegelijk voelt Frank het heel duidelijk: hij kan het niet zo. Als hij hoort wat Harro hem daar voorleest, dan

weet Frank het heel zeker: zijn eigen opstellen zijn samen niets anders dan een grote prulleboel en dat is nog het beste wat je er van zeggen kunt. En Harro raakt hoe langer hoe meer in vuur; nog nooit heeft Frank hem zo opgewonden gezien! Harro heeft de laatste zin gelezen en hij kijkt Frank aan.

„'t Is niet omdat ik het zelf zo mooi vind, hoor”, zegt hij; „maar weet je, jij bent nou eenmaal knapper in het opstellen maken dan ik, en nou wou ik weten: kan het er wel mee door of is het niks?”

„Maar het is immers heel goed”, stamelt Frank, en het is of zijn wangen, rood gekleurd door de winterkou, nog wat donkerder gloeien.

Harro heeft het hoofd afgewend en kijkt naar buiten, en hij ziet dat de zon aan de westelijke hemel al lager zinkt, als een grote, roodgouden bal; en dan staan ze samen nog even voor het raam en ze kijken naar 't jolige ijsplezier daarbuiten. Hier, bij 't Wapen van Holland, waar zoveel waterwegen samenkomen, is 't voller en vrolijker dan ver in 't rond.

„Kom jô, we moeten verder”, zegt Harro.

De jongens zoeken hun wollen wanten en dassen bij elkaar, en Frank bukt zich om zijn schaatsen over te binden. Harro gaat naar het buffet, hij wil chocola repen kopen voor zijn kleine broertjes thuis, als een Kerstverrassing, en ook omdat hij zelf in zo'n feestelijke stemming is, nu Frank zijn opstel goed vindt.

En intussen komt de potige boerendeern, die helpt bedienen, nou 't zo'n drukte is met die ijsbedoening, en die telkens met haar presenteerblad, zwart verlakt met gouden biesjes, tussen bezoekers en tafeltjes door laveert; zij grabbelt de lege anijsmelkkoppen bij elkaar en met een zwaai veegt ze alle lege boterhamzakjes en vuile papiertjes bijeen en gooit de rommel in de grote rieten prullemand bij de kachel.

Frank is opgestaan. Ja, hij weet het nu heel zeker, dat opstel van Harro is honderdmaal beter dan hij 't zelf ooit maken kan. Hij kloost op zijn schaatsen naar 't buffet, waar Harro juist klaar is met betalen, en samen lopen ze naar buiten, langs het noodbruggetje . . . En dan laten ze zich op 't ijs glijden en meteen hebben ze er alweer een behoorlijk vaartje in. Ze zijn nu op de thuisreis en de wind blaast ze lustig tegemoet, maar als Harro vóór rijdt, dan is het of er geen tegenwind bestaat.

„Ja, hoe kwam ik er eigenlijk toe om dat allemaal op te gaan schrijven”, zegt Harro, die nog aldoor maar aan zijn opstel denkt; „ik geloof nooit dat ik het voor de tweede maal nog eens zou kunnen verzinnen. Nog 'n flink half uurtje, Frank, dan staan we weer voor de Klinknagel”!

Maar Frank geeft geen antwoord, want er schiet hem iets verschrikkelijks te binnen. Toen daar straks, in 't Wapen van Holland, toen Harro bij 't buffet stond, dat wicht die lege boterhamzakjes bij elkaar veegde, lag toen Harro's opstel daar niet tussen? Dat beduimelde velletje papier, met Harro's slordige letters en met ezelsoren, dat voddige blaadje, wat is er eigenlijk mee gebeurd? Dat opstel, dat Harro nooit voor de tweede maal nog eens zou kunnen verzinnen, is het in Harro's zak terecht gekomen, of ligt het in die oude prullemand van 't Wapen van Holland?

Nee, hij weet wel zeker dat hij 't Harro niet heeft zien wegbergen. Hij zou nu dadelijk tegen Harro moeten schreeuwen dat ze stil moesten houden, dat Harro in zijn zakken moest zoeken, dat ze terug moesten gaan.

Maar Frank zegt niets van dat alles. Hij rijdt achter Harro aan, die met sterke, lange slagen voortglijdt over de bevroren poldervaart, tussen de wit berijpte landen.

Harro zal misschien nog wel een kladje thuis hebben; of misschien heeft hij het toch nog wel in zijn zak gestoken, al heeft Frank het niet gezien.

En hij, Frank, is er toch niet voor om op Harro's opstellen te letten? Laat iedereen op zijn eigen zaakjes passen. Als hij, Frank, zo'n opstel gemaakt had, nou, dan zou hij heus niet zo'n ezel zijn om het tussen vuile boterham-papiertjes te laten liggen.

Alleen het scherpe krassen van hun schaatsen over het spiegelgladde ijs en het schreeuwen van de zeemeeuwen in de verte.

„Misschien geloof je 't niet, maar ik voel mij heel wat lichter dan daar straks”, zegt Harro; „als je nou weet dat een goed opstel tegen heel wat stomiteiten opweegt, en je weet dan óók dat je een goed opstel in je zak hebt . . .”.

„Maar je hebt het niet in je zak”, denkt Frank; „het ligt tussen oude vette papiertjes in de prullemand van het Wapen van Holland” . . .

En dan stelt hij zich op eens voor wat voor gezicht Harro straks zal zetten, als hij tot de ontdekking komt dat het opstel weg is. Wat dan? Ja, wat dan?

En als Frank nu eens opeens zei: „ja, maar Harro, héb je het heus wel in je zak?” En als Harro dan zijn zakken ging nakijken en hij merkte dat het er écht niet was? Dan zou Harro denken dat Frank dat al van 't begin af aan geweten had. Hij zou denken dat Frank er alles van wist, van dat verloren opstel, en dat Frank hem met opzet niet gewaarschuwd had, omdat Frank wist dat Harro's opstel beter was dan 't zijne.

En als dat allemaal nou ook eens echt waar was?

„Wat ben je stil”, zegt Harro; „kijk, daar heb je Kockengen al, we zijn er haast”, en hij wijst naar links, waar een spits kerktorentje flikkert in het late zonnelicht. De laatste loodjes wegen het zwaarst, maar eindelijk naderen ze de Klinknagel dan toch.

„Nog net op tijd om met de kleine jongens de eikenstobben te halen, die Berend vanmorgen gekapt heeft”, zegt Harro, en dan is Frank waar hij wezen moet. „'n Prettige Kerstavond voor jullie allemaal!” roept Harro, en alleen gaat hij verder, de laatste honderd meter over de stijfbevoren Heikop, waarlangs de landerijen van de Heemhoeve zich uitstrekken tot achter de bossen van het kasteel de Haar. Hij begrijpt niet goed waarom Frank toch zo zwijgzaam was. Misschien was die schaatsentocht toch wat ver. Maar een fijne middag is het geweest, daar gaat niets van af. En dat Frank zijn opstel geen nonsens vond, dat heeft Harro als muziek in de oren geklonken! Zijn Kerstavond zal goed zijn, daar zal niets aan mankeren!

Frank heeft zijn schaatsen uitgeschopt en klimt tegen het dijkje op en zijn benen voelen als lood. Hij loopt de achterdeur binnen en kletterend vallen zijn schaatsen op den grond. In de achterkamer is Suzet, zijn oudste zusje, met Henk en Lettie aan 't werk om Kerstversiersels te maken en in de keuken zijn Moeder en Trientje een Kerstkrans aan 't bakken. Maar Frank heeft de ware Kerststemming nog niet te pakken, want alles is mis; helemaal mis. Hij heeft Harro niet gewaarschuwd en straks zal Harro merken dat zijn opstel weg is. Dan zal Harro's Kerstavond ook bedorven zijn, net zoals die van Frank. En allemaal door zijn schuld. En hij wéét waar dat opstel is; tenminste: hij weet waar het wàs; misschien is het nu wel helemaal weg. Op de mestvaalt. Of in

de kachel. Ergens waar niemand het ooit meer terug zal kunnen vinden. En als er nu nog iets gebeuren moet, dan moet het dadelijk.

Langzaam, met zijn handen in zijn zakken, loopt Frank naar zijn Moeder toe, die bij het fornuis staat, en hij mompelt een verhaal: dat hij iets vergeten heeft, iets van Harro, en dat hij meteen nog even uit moet, om het te gaan halen.

„Wat zeg je toch allemaal? Moet je nog naar Harro? Zorg maar dat het niet te laat wordt,” zegt Moeder, vervuld van haar feestbaksels.

„Over een uurtje ben ik wel terug”, zegt Frank, „en je hoeft je niet ongerust te maken, Moeder . . . als ik soms wat langer wegblijf . . .” en meteen glipt hij de deur uit en hij pakt zijn schaatsen, die hij daar straks heeft neergesmeten. Hij trekt de deur achter zich dicht.

Zie je wel? De zon is nog maar nauwelijks onder. En toen ze daar straks uit 't Wapen van Holland kwamen, toen heeft Harro het immers zelf gezegd: „in 'n half uur zijn we thuis!”

Frank heeft zijn schaatsen weer aangebonden en voort gaat het weer, over het ijs, in de richting van Noorden. 'n Half uur heen, 'n half uur terug, in een uur kan hij weer op de Klinknagel zijn, mét Harro's opstel.

En als 't nou eens niet meer in die prullemand ligt? O, wat een stommeling is hij geweest, om vanmiddag niet dadelijk terug te gaan toen die ongelukkige gedachte hem door 't hoofd schoot; wat een driedubbele stommeling!

Maar vooruit, geen gezeur, verder maar, dezelfde weg die ze daar straks in de tegenovergestelde richting gereden hebben. Verder maar, aldoor verder.

Frank voelt het aan zijn voeten, dat hij al heel wat afgereden heeft vandaag. En het wordt kouder nu de zon onder is. Het is net of er een mist op komt zetten, een ijle witte mist; een zeevlam noemen ze dat hier. Die blijft hier nooit lang hangen.

Maar koud of niet, het komt er allemaal niets op aan; naar huis terugkeren doet hij in geen geval. Tenminste niet voordat hij Harro's opstel gevonden heeft. En hij trekt de kraag van zijn trui nog wat hoger over zijn oren.

Verder maar weer. Hij heeft daar straks wel heel knullig achter Harro aangereden, maar hij weet daarom toch nog wel de weg te vinden. Hier en daar komt hij nog een enkele schaatsenrijder tegen, maar hij hoeft niets te vragen. 't Gaat immers aldoor maar recht-uit-recht-an?

Langs de bevroren vaarten liggen de verlaten landen met hun berijpte knotwilgen, die uit de nevel oprijzen. Steeds grauwer daalt de schemering over de witte velden. Frank huivert; 't is allemaal zo vreemd en onwezenlijk om hem heen.

Verder maar weer.

En dan opeens ziet Frank in de verte de lichtjes van een huis aan de vaart. Als dat het Wapen van Holland eens was!

Het is het Wapen van Holland. Nog even spant Frank al zijn krachten in, dan heeft hij zijn doel bereikt. Hij heeft moeite om met zijn verstijfde vingers zijn schaatsenbanden los te peuteren, maar het lukt. Hij loopt tegen de kant op en draait aan de deurknop. En dan staat hij in de gelagkamer, waar hij vanmiddag met Harro gezeten heeft. Een dikke tabakswalm komt hem tegemoet. Aan de tafeltjes zitten nog enkele late schaatsenrijders. De kachel staat gloeiend rood.

„Wel, makker?” vraagt de herbergier, als hij ziet dat Frank aarzelend aan de deur blijft staan.

En dan komt Frank met zijn historie. Dat hij een paar uur geleden hier geweest is, met een andere jongen, en dat hij een papiertje van waarde kwijt is; zou hij even in de prullemand mogen zoeken?

„Welzo, laat jij hier zó maar de briefjes van honderd slingeren?” zegt de man in 't buffet; „nou, als je zoeken wilt, vrind, ga je gang”.

„En als je 't vindt, geef je dan een rondje, broer?” roept een van de schaatsenrijders.

Maar Frank hoort het niet eens. Hij ligt op zijn knieën bij de prullemand en zijn handen voelen door de papierenrommel. Hij strijkt de verfrommelde prop-pen glad en tracht de letters te ontcijferen en in zijn ijver gooit hij de prullemand half leeg over de grond.

„Als je 't allemaal maar weer opruimt”, zegt de waard misnoegd.

Even kijkt Frank verwezen op, dan begint hij de verscheurde snippers aan elkaar te passen; maar hij vindt niets. Helemaal niets.

Is dan al die moeite voor niets gweest?

Maar opeens: daar ziet hij vette boterhamzakjes, met „electrische bakkerij „De Meelzak” — Laag Nieuwkoop” er op, o, het kan niet anders, dat moeten

de zakjes zijn die Moeder hem vanmorgen meegegeven heeft! En daar — en daar — een in elkaar gefrommeld papiertje, met Harro's slordig krabbelschrift — het verloren opstel!

Frank strijkt het blaadje glad en vouwt het op en bergt het op een veilig plaatsje in zijn binnenzak; en als de waard hem een beetje spottend vraagt of zijn kostbare papieren terecht zijn, knikt Frank van ja, wat beteuterd nog, omdat hij maar nauwelijks kan beseffen hoe hij geboft heeft; wat 'n opluchting! En wat een stom toeval!

„Nou, da's meer geluk dan wijsheid”, zegt de man in het buffet; „je had geen vijf minuten later moeten komen, kereltje, dan zou de hele rommel in de kachel verdwenen zijn!”

„Bedankt”, zegt Frank; en hij loopt naar buiten en trekt de deur achter zich dicht. Nu hij uit de lichte gelagkamer komt; is het hem of hij heg noch steg weet, zo donker is het om hem heen. Maar langzamerhand wennen zijn ogen aan de duisternis van de nevelige winteravond. Op het dijkje bindt hij opnieuw zijn schaatsen aan. Duidelijk zie je de wit berijpte oevers afsteken tegen het donkere ijs. Maar welke kant moet hij nu uit? Het is hier immers een kruispunt van waterwegen?

Maar Frank ziet het al: vanmiddag is hij met Harro rechtsom gegaan, daar waar je de vage omtrekken ziet van dat ingevroren schip. Of is het toch de volgende zijweg geweest? Nee, hij moet hier dadelijk rechts gaan, hij weet het nu heel zeker; en langs het donkere schip, dat daar aan de kant ligt, glijdt hij voort, steeds ingespannen voor zich uitturend om de weg, die voor hem ligt, te onderscheiden.

Hoe laat zou het nu zijn? Hij heeft er geen flauw begrip van, en daarstraks, in het Wapen van Holland, heeft hij vergeten op de klok te kijken. Maar het doet er allemaal niets toe: het opstel, Harro's opstel, is gevonden, en hij zou wel kunnen fluiten en zingen en schreeuwen van plezier, want straks, als hij thuis komt, dan zal hij nog even naar de Heemhoeve lopen, naar Harro, en hij zal zeggen: Daar, Harro, daar heb je je opstel terug, je had het laten liggen, daarstraks, in het Wapen van Holland!

Maar het is raar dat de weg hem zo vreemd lijkt. Een weg die je eenmaal gegaan bent, al is het dan een ijsbaan inplaats van een weg, die herken je toch. Dan denk je: o, die dikke afgewaaide tak, of die half dichtgevroren bijt, of die strobossen, of die kale wilgestompen, die heb ik daarstraks ook al gezien. Maar hoe hij zijn ogen ook inspant, hij herkent niets van dit alles. En nergens is een hut of een huis.

En dan opeens ziet hij de mist optrekken. Het is alsof je de nevel voor je uit ziet wijken en vervliegen, en boven hem is plotseling de wijde donkere hemel met duizende schitterende sterren; en daar ziet Frank recht voor zich uit een wijde ijsvlakte waar hij naar toe glijdt: dat kan niet anders zijn dan het bevroren water van de Nieuwkoopse plas! Hij ziet de oevers rechts en links vervagen en het is hem of hij Harro's stem weer hoort: „Pas op dat je daar nooit in het midden komt, daar zijn grondstromen en het ijs is er gevaarlijk!”

Met een brede zwaai heeft Frank zich omgedraaid. Terug moet hij, nu dadelijk. Hij is, toen hij uit het Wapen van Holland kwam, de verkeerde kant opgegaan,

dat is duidelijk, en nu is hij nog veel verder van huis dan hij al was. Hij rijdt zoals hij nog nooit gereden heeft en hij voelt zijn hart in zijn keel kloppen; het gevaar zit hem immers op de hielen! Als hij die Nieuwkoopse plas nu eerst maar weer achter zich heeft, en dan moet hij een weg rechts zoeken, desnoods over smalle slootjes, als hij dan maar weer op de Mijdrecht terecht komt Frank raakt buiten adem. Hij komt van de ene sloot op de andere, nu eens rechts, dan weer links, hij klimt over een walletje, langs een kleine watermolen, tot dat hij op doodlopend ijs komt. Dan maar weer terug naar een andere sloot — vragen kun je niet — huizen staan hier niet — nergens een lichtje waar je op af kunt gaan.

Alleen hoog boven aan den hemel het sterrenlicht. Ja, het is Kerstavond. Zouden ze thuis de Kerstboomkaarsjes al aangestoken hebben? En zou Moeder erg ongerust zijn?

Opeens struikelt Frank over een vastgevroren boomstrook en zijn schaats blijft haken in een scheur. Hij ligt languit op het ijs en met moeite krabbelt hij over-eind.

Ziezo, dat is dat. En hij heeft een pijnlijke knie opgelopen ook. Frank kijkt om zich heen, en dan merkt hij dat hij plotseling weer op een vrij brede vaart staat. Waar is hij nu? En waar moet hij naar toe? Heeft hij de Mijdrecht teruggevonden?

Wacht, hij weet het al. Hij moet tegen de wind in rijden. Dan komt hij thuis. Maar eerst zal hij even — aan de kant gaan zitten — om uit te rusten — want zijn voeten zijn zo zwaar.

Ja, zeker, hij is moe van al dat gezwoeg; dat is waar. Erg moe. En het is ook heel koud. En hij is een beetje duizelig. Zeker doordat hij daar straks op het ijs smakte. Maar het komt er allemaal niets op aan want hij heeft het opstel van Harro. En straks zal hij het aan Harro teruggeven. Tenminste, als hij er mee thuis komt. Want eigenlijk gelooft hij niet dat hij ooit weer op zal kunnen staan.

En dan verbeeldt Frank zich dat hij heel ver weg het stugge, regelmatige gekras hoort van schaatsen die over het ijs gaan. Wat is dat voor een late schaatsenrijder? Zou hij hierheen komen, en zou Frank hem de weg kunnen vragen?

Het is niet makkelijk om op je benen te gaan staan als je zó moe bent, maar het moet. En dan opeens weet Frank het heel zeker: het is het geluid van schaatsen die over het ijs gaan, en het komt dichterbij, aldoor dichterbij, in ademloze vaart.

„Harro!” schreeuwt Frank, en Harro maakt een vlugge zwenking en grijpt Frank bij allebei zijn schouders.

„Frank!”

„Hier is je opstel”, zegt Frank, en met moeite sjort hij met zijn verstijfde vingers het voddige papiertje uit zijn zak en stopt het in Harro's hand.

„En was jij dat voor mij uit het Wapen van Holland gaan halen?” vraagt Harro.

„Ik bedacht onderweg dat het daar moest zijn achtergebleven”, stamelt Frank; „maar hoe kom jij hier? En waar zijn we dan?”

„Waar we zijn? Wel, op de Mijdrecht natuurlijk. Maar het is tijd om naar huis te gaan en hoog tijd ook!”

Zo vangt de terugreis aan.

„Toen we in het eikenhakhout ons Kerstblok gehaald hadden”, vertelt Harro, „en toen we het optasten in de haard, toen merkte ik dat ik mijn opstel kwijt was, en het kon wel niet anders of ik had het in het Wapen van Holland laten liggen. „Zie maar dat je het terugkrijgt, jong”, zei mijn Vader, en ik er van door. Maar toen ik daar in Noorden aankwam, toen zeiden ze dat ik achter 't net viste en dat m'n makker d'r al mee van door was . . . .”

„En die makker was ik!” roept Frank „en toen jij kwam, toen was ik alweer op de terugweg!”

„Dat dacht ik natuurlijk ook, maar weet je, toen klopte het verhaal niet meer want . . . .”

Zelfs Harro, die altijd zo kalm blijft, is er opgewonden van, en ze schreeuwen allebei zo hard dat het door de stille winternacht zeker meters ver te horen is.

„. . . . want toen ik in 't Wapen van Holland aankwam, toen was ik jou niet tegengekomen, en . . . .”

„En dat kwam omdat ik de verkeerde weg genomen had, en weet je . . . .”

„Dat bedacht ik ook, maar toen was ik alweer een heel eind op de thuisweg, en toen keerde ik om . . . .”

„En toen was je me haast voorbijgereden!”

„Maar toen had je immers de goede weg alweer teruggevonden!”

„Maar toen dacht ik dat ik nog aldoor helemaal fout was . . . .”

Voort gaat het, en hun schaatsen knersen over het harde ijs. Frank voelt niet meer dat hij moe is, voort gaat het, Harro voor en Frank achter, met lichte voeten; als je zo vlug gaat, dan voel je geen kou!”

Weer staan ze voor de Klinknagel, en even nog blijft Frank talmen voordat Harro verder gaat.

„Maar weet je, Harro, eigenlijk bedacht ik 't al heel gauw, toen we uit het Wapen van Holland kwamen, dat je opstel daar nog moest zijn, zo'n ezels was ik, om niet dadelijk terug te gaan — en dan komt de allermoeilijkste bekentenis, die hem maar nauwelijks over de lippen wil: en weet je, misschien leek het mij eerst ook niet zo heel erg, dat jouw opstel wegraakte juist omdat ik het zo'n erg fijn opstel vond, en omdat ik wist dat ik het zelf nooit zo mooi zou kunnen maken”.

Maar Harro moet niets hebben van al die poespas.

„Het was toch immers mijn eigen stomme schuld om het daar te vergeten?” zegt hij; en dan geeft hij Frank een stevige klap op de schouder; „maar dat jet het tóch voor mij bent gaan zoeken, Frank, dat vind ik fijn, en je bent een bovenste-beste, dat zeg ik!” En Harro verdwijnt in de duisternis.

En daar gaat juist de achterdeur van de Klinknagel open en de scheepsbouwmeester komt naar buiten lopen.

„Ja, ik dacht al dat ik jullie hoorde!” roept zijn stem door de stilte van de avond; „is me dat een tijd van thuiskomen, als jullie rekels met z'n beiden uit zijn! Schiet nou maar op, Frank, de Kerstboomkaarsjes worden al aangestoken!”

En opeens dringt het tot Frank door dat Vader en Moeder niet echt ongerust geweest zijn. Dat is een pak van zijn hart, want in het diepst van zijn denken

had hij zich daar toch wel een heel klein beetje zorgen over gemaakt. Maar hij begrijpt het nu allemaal wel, ze hebben voortdurend gêmeend dat hij met Harro uit was, en als je met Harro uit bent, wat kan je dan overkomen?

De Kerstkaarsjes branden, en allemaal kijken ze naar de wondermooi versierde boom, Vader en Moeder, Suzet en Frank en de kleintjes, en Vader vertelt over het Kerstfeest, dat na de harde oorlogsjaren weer als vredefeest gevierd kan worden; maar alleen dan kun je echt Kerstmis vieren, wanneer er vrede is in je eigen hart. En dan volgt er een toepasselijk verhaal dat vooral voor de kleintjes bedoeld is.

Frank's wangen gloeien van wind en ijs en zijn gedachten dwalen zo'n beetje in de verte. Ja, toen hij daarstraks voor de eerste maal thuiskwam, toen zag het er zo helemaal binnen in hem nog niet erg Kerstmisachtig uit. Maar het is toch nog op tijd in orde gekomen. Wat er verkeerd gedaan was, dat heeft hij goed gemaakt, en nu heeft hij ook weer vrede met zichzelf.

Zo legt Frank de Kerstgedachte uit. En dan bepeinst hij, dat hij eigenlijk het allermooiste Kerstgeschenk gekregen heeft dat er op de wereld te krijgen is; want als hij het tot nu toe nog niet wist, dan weet hij het nu heel zeker: dat Harro een vriend is zoals je er niet gauw een vindt, een vrind, die er geen ruzie over maakt als je eens iets verkeerd doet, een vrind waar je altijd van opaan kunt en die plotseling voor je staat in de allerhoogste nood.

En Harro?

Harro zit met zijn Vader en Moeder en de broertjes in de grote boerenkamer op de Heemhoeve, waar het Kerstblok hoog opvlamt in de grote open schouw. Op de tafel staan schalen met versgebakken krentenkaters en knappende wafels. Kerstbomen hebben ze niet op de Heemhoeve, maar je kunt daarom toch evengoed Kerstavond vieren. Allemaal luisteren ze als Vader het Kerstverhaal voorleest; het Kerstverhaal, zoals het in aloude tijden geschreven is.

En ook Harro heeft op zijn manier zijn Kerstgedachten. Over Kerstvuren en Kerstbaksels heen peinst hij over Frank, die het voor je over had om in kou en duisternis en hoe moe hij ook was, toch naar het Wapen van Holland te schaatsen, om een papiertje, dat je verloren had, te zoeken, en die dan nog ruitelijk bekent dat hij iets verkeerd heeft gedaan. En diezelfde Frank, die jongen die dat allemaal voor je over heeft, is Harro's vriend, en als je met zo'n vriend niet dubbel en dwars in je schik bent, dan ben je geen knip voor je neus waard.

En dan kijkt Harro naar de dikke krentebol, die Moeder op zijn bord geschoven heeft, en hij zet zijn tanden in de glimmende goudbruine korst.

EEN
VERHAAL
UIT DE

TWEEDE HELFT DER VEERTIENDE EEUW

door C. Wilkeshuis

JOHANNES HEETTE HIJ, Johannes Kessel, en hij woonde in Duisburg, waar zijn Vader ketels maakte, die aan de koperen kettingen boven de haardvuren werden gehangen. Vandaar zijn naam: Kessel.

Toen Johannes, als kleine jongen nog, voor het eerst met zijn Vader en Moeder naar de Kerst-mis ging, die gehouden werd in de nacht vóór de 25 December had dit een onvergetelijke indruk op hem gemaakt. Overal in de kerk glansden de kaarsvlammen, kostbare boeken lagen uitgestald, kleurige tapijten waren opgehangen langs de pilaren en de heerlijkste gewaden, die de kerk bezat lagen uitgestald. Er was muziek van instrumenten en stemmen en de bellen rinkelden. Maar het indrukwekkendst vond Johannes nog de priester, die dit feest leidde. Zijn statiekleed was van glanzende stof, en versierd met kostbare stenen; aan zijn hand droeg hij een ring en het juweel, daarin gevat, flonkerde bij iedere beweging van zijn hand als een waterdruppel, waarin de zon schijnt. En zijn oude gezicht, van alle zijden door de kaarsen beschenen, toonde geen rimpel, en het straalde van louter geluk.

* * *

Toen Johannes de kerk uitging, wist hij wat hij later worden wilde: óók priester. Ja, hij wilde ook in het middelpunt staan van al dat licht en die muziek, en daarbij een kleed dragen, dat minstens even mooi was als van de geestelijke, die zo-even de mis had bediend.

De oude Kessel wilde er niet van horen. „Dat is niets voor jou”, had hij gemopperd. „Weet je wel, dat je veel moet leren om het zo-ver te brengen? Schrijven en lezen en koorzingen en weet ik wat meer”. — En Johannes had niet zo'n groot verstand: hij leerde moeilijk

en wat hij de ene dag in zijn hoofd had gezet, was hij grotendeels de volgende dag al vergeten.

„En denk je soms, dat ik geld heb om priesterkieren te betalen? Ik ben blij genoeg, wanneer ik met mijn werk jullie monden open kan houden. Heus, Johan, het is beter, dat je een gewoon vak kiest, waardoor je je brood met je handen kunt verdienen. Je kunt ketels gaan maken, net als ik doe, of je kunt later koopman worden. Kooplui zijn gauw rijk, Johan: wat een handwerksman in een jaar verdient, verdient een koopman soms in een dag”.

Johan gaf echter zijn plannen niet op, en zijn Moeder steunde hem hierin. Maar Vader Kessel was een kopstuk, en gaf evenmin krimp.

Tenslotte zei hij: „Goed, ik zal je laten leren. Kennis komt je altijd van pas. Maar zet je plannen om priester te worden maar uit je hoofd”.

* * *

Johan ging dus naar school en hij leerde er, zoals de gewoonte in die dagen was, Latijn schrijven en lezen en zingen, en hij bestudeerde in moeilijke boeken de wetenschap van die tijd en las er over God en de wereld. Maar het kostte hem veel moeite en geduld. Andere jongens leerden soms zo gemakkelijk: het woei hen aan, en ze hadden hoofden als ijzeren potten waarin alles bewaard bleef wat er eenmaal in gekomen was. Maar hij moest telkens en telkens weer herhalen, en als hij er iets ingezet had, zo stevig, dat hij het nooit meende te zullen vergeten, dan ontdekte hij na enige weken, dat zijn kennis voor het grootste deel vervluchtigd was. Een ander zou moedeloos zijn geworden. Maar Johan werkte er te harder om: soms zat hij nog bij het licht van een kaars te werken, als de anderen naar bed waren en de nachtwacht het uur van middernacht riep. En des morgens vroeg was hij alweer bij de pinken: de vogels floten in de ochtend, en Johannes sloeg het luik van zijn kamer open, greep zijn boek, en begon aan zijn lessen.

„Je moet niet zo hard studeren”, mopperde Vader. „Je wordt er mager van”. Maar Johan wilde priester worden, en geen moeite was hem te veel.

Eindelijk verliet hij de school. Hij had er langer over gedaan dan de meeste jongens, maar toch had hij het getuigenschrift ontvangen, dat hij het onderwijs met vrucht had gevolgd.

„En wat ga je nú doen?” vroeg Vader Kessel. „Je zult nu zeker helemàal geen ambitie meer hebben om mij te helpen bij mijn werk. Ik kon anders wel iemand gebruiken om mij bij te staan”.

Zeker, Vader Kessel werd ouder, en er kwamen andere ketelmakers in Duisburg wonen: die waren jonger, ze werkten vlugger en goedkoper, en beter, en het was met de verdienste thuis niet al te best gesteld.

Neen, ketels-maken lachte Johan niet toe. Hoe zou hij ooit van het schrale loontje, dat hij daarmee kon verdienen, priesterkieren kopen, geen gewone priesterkieren, maar kostbare, feestelijke gewaden, zoals de geestelijke in de verre Kerstnacht had gedragen.

* * *

„Ik ga koopman worden”, zei hij.

„Dat is een verstandig woord”, meende zijn Vader. „En als ik je een goede raad mag geven, ga dan naar Brugge. Ik heb gehoord, dat je daar geld als water kunt verdienen”.

Johan ging naar Brugge, waar een vriend van zijn Vader woonde, een oude Duisburger, die arm als een mier naar de koopstad was getrokken, en die nu reeds twee schepen en een pakhuis in volle eigendom bezat.

Het kwam hem nu goed te pas, dat hij had leren schrijven en lezen. Hij werd op het kantoor geplaatst en hield met een paar jongelui van zijn leeftijd de boeken van den koopman bij. Toen hij door zuinig leven wat geld had overgespaard, begon hij voor zichzelf, en omdat hij zuinig en eerlijk was, ging het hem goed.

* * *

„Als je zo doorgaat, Johan”, zei zijn vroegere patroon met wien hij bevriend was gebleven, „word je nog een rijk koopman. Over een paar jaar heb je zelf ook schepen in de vaart en eigen pakhuizen, net als ik”.

Maar daarom was het Johan niet begonnen. Hij wilde nog steeds niets anders dan priester worden. Nu had hij geld om zich een gewaad te kopen, dat misschien tot de schoonste behoorde van heel Vlaanderen, en allicht gaf het geld hem ook nog de kans zich een werkkring te verschaffen in een stad, waar de kerken mooier en weidser waren dan in een dorp.

Een koopman kon hem helpen aan enige lappen prachtige stof, die hij net uit het verre Oosten had aangekregen, en daarvan maakte een bekwaam kleermaker hem gewaden. Het kostte hem handen vol geld. — Eens ontmoette hij een bedelende pelgrim, die uit het Heilige Land was aangekomen. De man bood hem een tand te koop aan, die volgens zijn zeggen aan een heilige had toebehoord, en waarvan een genezende kracht moest uitgaan. Johannes kreeg hem voor een grote som in bezit, liet een gouden kruis maken, waarin de tand werd bevestigd, en hing het relikwie om de hals.

* * *

Nu gaf hij zijn handel eraan, en trok naar Utrecht om zich daar tot priester te laten wijden. Met vreugde in het hart was hij te paard gestegen, de kostbare kleren in een pak achter het zadel. Maar onderweg werd hij ziek door de kouden wind en regen van de eerste Decembertagen, moest enige weken in een vreemde herberg te bed liggen, en kwam te laat voor de wijding in de Bisschopsstad aan.

Hij moest tot een volgende gelegenheid wachten, werd hem gezegd. Johan was diep teleurgesteld, het was immers zó Kerstmis, en als hem niet alles was tegengelopen, had hij misschien nú in zijn prachtige kleding ergens het feest van Christus geboorte kunnen leiden.

* * *

Hij besloot naar Duisburg te gaan, en koos de weg over de Veluwe. Hij had ook een andere weg kunnen nemen, maar misschien meende hij, dat het wilde

landschap, met zijn ruige heiden, zijn hoge bomen en woest kreupelhout het meest met zijn stemming strookte. Maar het weer was zacht en zonnig als op een late zomerdag, en diep was de vrede van de wouden, waar hij eenzaam doorheentrok.

En, terwijl hij door de lichte droom van de bossen reed, begon hij zijn eigen mislukte Kerstfeest uit de gedachte te verliezen, en peinsde hij over het wonder, dat de wereld zich opmaakte om het feest te vieren van een pasgeboren, hulpeloos en nog niets beseffend kind, dat tóch machtiger was dan de Koningen der aarde. Was het niet stééds zo, dat juist het geringste werd uitverkoren om de macht en de luister van den hemel te doen blijken? Vielen niet de muren van Jericho enkel en alleen door het geluid van trompetten, — en waren het niet vissers, die de wereld veroverden op de legioenen van de Romeinse keizers, — en was niet een kruis een teken van overwinning geworden? Maar toen hij voor de IJsel kwam en de vele torens en torentjes van Deventer tegen de donkerende namiddaglucht zag afsteken, was hij zijn vrome gedachten allang vergeten, en voelde hij weer spijt over de gang van zaken.

* * *

Johan van Kessel wilde die nacht in de stad blijven, en de volgende morgen verder trekken. Maar hoe hij zich ook uitsloofde, het viel hem moeilijk ergens onderdak te vinden. De herbergen waren vol met vreemdelingen en boeren uit de buurt, die in de IJselstad het Kerstfeest wilden vieren. Zijn paard voerde hij aan de teugel mee, en zo trok hij door de zandige straten, van de ene taveerne naar de andere. Ja, hij informeerde op goed geluk zo maar aan de huizen, of men hem daar misschien logies kon verlenen. — Op het laatste sprak hij een jongen van een jaar of vijftien aan.

„Weet jij misschien een adres, waar ik de nacht kan doorbrengen? Er is in Deventer geen bed over naar het schijnt”.

„Ik zal U naar meester Florens Radewijnsz brengen. Daar ben ik in huis met nog twee jongens van de Latijnse school. Als de meester u helpen kan, zal hij u stellig niet wegzenden”.

Onderwijl vertelde de jongen, dat Meester Radewijnsz met een aantal vrome mannen in één huis samenwoonde. Monniken waren ze niet en het huis waar ze verblijf hielden, was ook geen klooster. Maar ze leefden toch geheel anders dan gewone mensen: ze verdienden geld door het afschrijven van boeken, en dat stortten ze in een algemene kas, een deel hiervan hadden ze nodig voor hun onderhoud, maar het vele, dat er overschoot gaven ze aan de armen. Ze noemden zich, omdat ze in gemeenschap leefden: broeders des gememen levens, ze preekten veel, en troostten de bedroefden en zochten in Mei langs de rivier en in de weilanden kruiden voor de zieken, ze probeerden de melaatsen op te beuren, die door hun besmettelijke ziekte neus en handen soms hadden verloren en die met hun ratel de gezonden waarschuwden hen te mijden, ze namen arme leerlingen van de Latijnse school in hun huis op, en lieten hen verdienen, door ze boeken te geven om over te schrijven.

„U zult het eenvoudige voor lief moeten nemen”, zei de jongen. „En vandaag vooral, want broeder Henricus Vollenszoon heeft gekookt, en die kan het

niet. De broeders zorgen om de beurt voor het eten, en de ene verstaat de kunst beter dan de andere”.

* * *

Daar waren ze er.

Johannes Kessel bond zijn paard vast aan een stoeppaal, en volgde de jongen naar binnen. Een tengerere man, gekleed in een grijze lijfrok en grijze broek, met een grijze mantel aan en een grijze muts op voor de kilheid van het winterse gebouw, stond hem te woord.

Hij had een levendig gezicht. Ja maar natuurlijk, Johan Kessel kon er heel goed de nacht doorbrengen. Er was nog net een bed over. Het was alles maar

heel eenvoudig, en de reiziger was misschien beter gewend, maar Jezus zelf had geen steen gehad om het hoofd op neer te leggen, en zo beschouwd was ieder bed eigenlijk een luxe. — En het eten was maar heel simpel, want kon men niet in de Bijbel lezen, dat men niet bezorgd moet zijn over hetgeen men eten en drinken zal . . . . .

„Wij willen Christus navolgen”, zei Florens „wij kennen hier geen ander

verlangen en geen andere liefde meer, wij prediken de Goede Boodschap door woord en door daad. maar komaan, als u denkt, dat u zich hier voor deze éne nacht thuis zult gevoelen . . . . .”

Voor deze ene nacht?
Voor deze éne nacht?
Langer niet, Johan Kessel? Niet voor je hele leven?

* * *

Hij volgde de meester naar binnen, en hij zag op de gangetjes, die ze langs kwamen, deuren open-

staan, en in kleine vertrekken zaten mannen boeken over te schrijven. Ze hadden hun voorbeeld op hun bed liggen en het nieuwe perkament, waarop ze met hun ganzenveren de fijne letters tekenden hadden ze op hun knieën liggen.

„We hebben nog niet veel meubels”, lichtte Meester Florens toe. „En waarom zouden wij het gerieflijk hebben wanneer Hij . . . . .”

Door de gang liep een jongeman in veel te grote schoenen en in kleren, die vormloos als een zak om hem heen hingen.

„Dat is één van onze leerlingen” vertelde Floris Radewijnsz. „Waarom zouden wij fraai gekleed en gemakkelijk geschoeid gaan, wanneer Hij . . . . .”

* * *

Nu dacht Johan Kessel aan de fraaie priestergewaden, die nog op zijn paard gepakt lagen. Oosterse stoffen van grote waardij, en fraaie sluitingen van edel metaal . . . . En hij keek naar de man, die tegenover hem zat in zijn grauwe kleding, zonder enige opsmuk.

En dan weer zag Johan zichzelf in de kerk, pronkend met zijn gewaden, eerzuchtig, begerig op te vallen en te schitteren, en hij vergeleek zich dan met Florens Radewijnsz, die de eenvoud zelf was, maar uit wiens nederig gelaat en woorden het licht van de hemel scheen als de zon door een perkamenten venster. Wat kies je, Johan Kessel, je rijke kledij of deze grauwe stof?

En ga je morgen alweer weg, of blijf je hier soms, je hele leven, tot de dood je wegraapt?

* * *

„Maar kom, het is tijd om te eten”, zei Florens, toen er twee slagen op een houten bord werden gegeven, die luid door het huis weerklonken.

Hij leidde zijn gast naar de eetzaal, waar de broeders één voor één binnenkwamen, op de grond gingen zitten, en zich een servet over de knieën legden.

Kessel nam plaats in de kring, en hij verwonderde zich erover, dat de broeders zo weinig spraken en zo geduldig wachtten, tot de spijzen werden binnengebracht.

„Het is beter niets te zeggen dan woorden te gebruiken, die nergens toe dienen”, zei Florens. Toen haalde hij vanuit zijn lijfrok een boekje te voorschijn, waaruit hij enige goede bladzijden voorlas.

Daar ging de deur open, en Broeder Henricus Vollensz. kwam binnen met een grote schotel, waarop hij de koeken had gelegd, die hij deze dag had gebakken.

Hij ging de kring langs, en op ieder servet kwam nu een koek.

„Ze zijn nóg minder gelukt dan gewoonlijk”, verontschuldigde Henricus zich.

„Ik denk, dat ik het vuur in de oven te heet heb laten branden. Vanbuiten hebben de koeken een zwarte korst en vanbinnen zijn ze nog niet gaar. En het vlees is ook niet goed geworden”.

Maar ieder van de mannen wist, dat broeder Henricus, als hij de kookbeurt had, de vorige nacht reeds om twaalf uur opstond, zijn gebed zei, en dan naar de keuken trok om toch maar op tijd klaar te zijn. En in de keuken zelf verdeelde hij zijn tijd nog tussen de spijzen en het gebedenboek.

Niemand klaagde, en de mannen zetten de tanden in het verbrande brood, en ze probeerden net te doen, alsof het goed gebakken was. Florens zei: „Dit brood is smakelijk door de liefde, waarmee je het hebt gebakken, Henricus.

„Waarom zouden wij klagen, terwijl Hij brood heeft gegeten, dat bitterder was?”

„Ik zou hier kok kunnen worden”, schoot het plotseling door Kessels gedachten.

„Ik zou iedere dag opnieuw kunnen dienen, dienen, dienen — zoals Hij”.

Wat kies je nu eigenlijk Johannes, de feestelijk verlichte kerk of de donkere keuken?

* * *

Toen de maaltijd was afgelopen, bleven de broeders nog even in de kring zitten. Johannes zag zichzelf weer rijden over de Veluwe, en de gedachten, die hem daar hadden beziggehouden, kwamen terug. De bazuinen . . . . het kruis . . . . het kind . . . . Was het niet zó, dat je niets meer voor je zelf moest verwachten, dat je jezelf moest vergeten, dat je leeg van jezelf moest worden om vol te kunnen worden van God? Hij zag deze stille mannen om zich heen, die de armoede hadden gezocht, en daardoor de rijkdom van de hemel hadden gevonden.

Wat doe je, Johan Kessel?

Wat kies je?

Nu wendde Kessel zich naar Florens, en zei: „Meester Radewijnsz. er is hier één bed over. Mag ik dat hebben . . . voor altijd?”

Florens zag hem aan, zonder dat hij ook maar in het minst verwonderd scheen.

„Het is goed”, antwoordde hij.

„En mag ik dan kok worden?”

„Waarom?”

„Omdat dit het vuilste en moeilijkste werk is, en omdat ik daardoor het beste kan dienen”.

„Het is goed”, antwoordde Florens weer, alsof hij alles al lang te voren had geweten. Toen deed hij het dankgebed.

* * *

Zo kwamen de broeders des Gemenen Levens aan een kok. Hij verkocht zijn paard en zijn prachtige kleding, en schonk zijn geld en zijn relikwie aan de broederschap, in de kerk zat hij in de armenbank, en soms kon men hem op straat aantreffen, vragende om een aalmoes voor een pelgrim, die op reis was naar het hemelse Jeruzalem. Soms ook sprak hij tot de jongens van de school, die zich verzameld hadden op het binnenplein van het fraterhuis, en hij leerde hun, dat niet de mannen met geleerdheid zalig werden gesproken, maar wel de armen van geest.

En zo vierde hij ook zijn Kerstfeest in Deventer enige dagen nadat hij het Broederhuis had betreden: een gelukkiger Kerstfeest dan hij zich ooit had kunnen dromen.

* * *

In 1398 raapte de dood Johan Kessel weg, toen de pest in Deventer heerste en de meeste broeders met de leerlingen waren gevlucht naar Amersfoort, maar toen de kok was gebleven om voor de zieken de spijzen te kunnen klaar-
maken in de keuken, die hem liever was dan de kerk op Kerstmis.

Een Hoofdrol

door Ds. H. J. W. Modderman.

„**B**A, WAAROM HEB IK NOU WÉÉR GEEN HOOFDROL GEKREGEN!” riep Lies, terwijl ze boos haar boekjes van de Zondagsschool op tafel gooide. „Als ik nou de Kerstengel had mogen zijn, of anders het kind dat het boompje door de kerk mag dragen, maar sterremeisje, dat zijn we met ons vijven, niets aan!” „Maar Lies”, zei Moeder. „Wat een gezicht! Alle kinderen kunnen toch geen hoofdrol krijgen. Wat is Toos?”

„Oòk sterremeisje. Dat nieuwe kind van de overkant is de Kerstengel, zeker omdat ze erg lang is en mooi zingt. Nee hoor, ik heb er niets geen zin meer in.” „Kind, doe dan niet mee!” riep Thijs, haar broer van twaalf (Lies was tien jaar), „Kinderen genoeg hoor! Er waren er toch een bèel die nog graag mee wilden doen maar niet aan de beurt kwamen!”

„Nou ja”, bromde Lies, „jij hebt mooi praten, je hebt een leuke rol: Kerstkabouter! Je zegt tenminste iets apart. Maar ik . . .” „Je lijkt wel mal! Doe dan niet mee”, riep Thijs en fluitend liep hij de kamer uit. Moeder zei niets meer, maar ze dàcht een heleboel! ’t Was zo verdrietig, dat Lies altijd iets bijzonders wou zijn, altijd hoopte dat de mensen haar knap of aardig zouden vinden. Thijs ging veel meer z’n eigen weg, zonder zich er aan te storen wat ze van hem dachten.

Een paar weken later werd het Kerstspelletje voor ’t laatst gerepeteerd. Een grote groep kinderen was in de kerk bij elkaar. Ze werden verdeeld in groepjes: De Kerstkabouters, de kinderen die in ’t bos verdwaalden en onder de Kerstboompjes, die de kabouters daar geplant hadden in slaap vielen, èn de toverkinderen die later stilletjes die boompjes zouden opsieren met slingers, sterren, klokjes en kaarsen, en die daarom de slingerkinderen, de sterremeisjes, de klokkenelfjes en de kaarsemannetjes heetten. Dominee las de namen op — toen vroeg hij verbaasd: „Maar waar is Carla, de Kerstengel?”

Ja, waar was Carla? Allen keken om zich heen, nergens was ze te zien. „Weet jij het niet, Lies?” vroeg Dominee, „ze woont toch tegenover jou?”

Lies haalde wat verlegen haar schouders op. „’k Weet niet, ’k heb er niet op gelet”, zei ze. Maar Thijs herinnerde zich opeens iets. „’k Heb er onzen dokter in zien gaan vanmorgen, misschien is ze wel ziek”, zei hij.

Op dat ogenblik kwam een klein kereltje de kerk binnen, stapte op de dominee af en zei: „Als ’t U blijft! Van Moeder!”

Toen was hij in een wip weer verdwenen, maar Lies fluisterde Toos in: „Zeg, dat is Pieter, ’t kleine broertje van Carla!”

Dominee scheurde vlug het briefje open. Toen betrok zijn gezicht. „Jongens, Carla is hard ziek!” zei hij. „Kou gevat en nu hoge koorts, ze kan zeker niet meedoen Zondag. Wat is dat nu jammer!”

Toen liet hij zijn ogen onderzoekend langs de rijen kinderen gaan, en ze begrepen waar hij aan dacht: „Wie zou Carla vervangen?”

Ja, wie?

In Lies popelde het: ik, ik, o toe laat mij het zijn, zo'n dolle rol: in een beeldige engelenjurk zingend door het middenpad van de kerk lopen, en dan heel alleen op het grote podium staan, waar iedereen naar je keek, en dan je rol zeggen . . . o zij zou het wel kunnen, vast wel, beter dan die stille Carla van de overkant. Was ze lang genoeg? Ze rekte zich uit, ging op haar tenen staan . . .

„Toos”, zei de dominee toen, „wil jij 't proberen? Ik moet èèn van de sterre-meisjes hebben, want die zijn 't langste; Erna en Mimi hebben wel een goede zangstem maar geèn sterke spreekstem; Els is te klein, en Lies heb ik hard nodig als enige tweede stem van jullie groepje; ja, Toos is het beste!”

Een donkere wolk trok over Liesjes gezicht. Een lelijk duiveltje stak daarbinnen 't hoofd op. „Tweede stem? Tweede stem? Jakkas, had ik maar nooit gezegd dat ik tweede stem kon zingen. Ik wil een hoofdrol, een hoofdrol, ik wil Kerstengel zijn!”

Had de Dominee er iets van gemerkt? Lies heeft het nooit geweten, maar toen ze op het Kerstfeest, vòòr het spel begon, tussen alle andere kinderen in stil zat te luisteren, terwijl haar gedachten toch telkens afdwaalden, werd haar aandacht opeens getrokken door woorden, die wel regelrecht tot hâar gezegd schenen te zijn.

„Het Kerstverhaal”, zei de predikant, en hij liet zijn ogen gaan over àl die aandachtig opgeheven kindergezichten, en over de vele ouderen daarachter, „het Kerstverhaal is een verhaal van mensen, die met het hêèl eenvoudige, ik zou haast zeggen, met een bij-rolletje, tevreden waren — Jozef en Maria, die arm waren en alleen een plekje om te rusten konden krijgen in een stal; herders van het veld, die in de koude, donkere nacht waar niemand ze zag, trouw op hun schapen pasten; ja zelfs aan de wijzen denk ik, die zichzelf hêèl klein en dom vonden bij dit Kindje in de kribbe, voor Wien ze knielden, in grote eerbied. Al die mensen dachten niet aan zichzelf. Ze dachten allèèn maar aan het Kindeke Jezus. En juist omdat ze alleen aan Hem dachten, is het verhaal over hen zo prachtig, dat verhaal waarin we ze geen van allen kunnen missen: de herders niet, en de wijzen niet, en Jozef en Maria zeker niet. Het verhaal waarin het Kindeke de hoofdrol heeft”.

Doodstil zat Lies op de hoge, wat ongemakkelijke kerkbank. En opeens merkte ze dat ze een kleur kreeg — een kleur van schaamte. Ja. Lies schaamde zich. Eigenlijk, bedacht ze, hadden al haar gedachten gedraaid om Lies, Lies en nog eens Lies. Dat het zo hêèl jammer voor Carla was, en zo heerlijk voor Toos — ze had er niet eens aan gedacht. Dat het al erg leuk was om mee te mogen doen, en dat dominee toch maar een beste was om met eindeloos geduld steeds weer met hen allen te repeteren — het was niet bij haar opgekomen. Doodstil zat Lies — en ze schaamde zich.

Maar opeens stootte Erna haar aan; „Toe dan, ga mee, we moeten opkomen!” Toen gooide Lies alle nare gedachten van zich af, en had nog maar èèn verlangen: haar rol van sterre-meisje goed te spelen.

Even later volgden mensen en kinderen vol aandacht het spel. Thijs was een flinke Kerstkabouter, evenals zijn vriendjes, en het was een leuk gezicht toen ze met de boompjes op hun schouder door de kerk stapten, zingend: „O denneboom, o denneboom!” En Toos was een allerliefste Kerstengel, het was niet eens te merken, dat ze de rol nog maar vier dagen geleden gekregen had. Toen kwamen de kinderen, die in 't Kerstboombos verdwaalden, daarna riep de Kerstengel de kabouters en fluisterde hun iets in, en . . . daar kwamen ze zingend door de kerk; de slingerkinderen, de sterre-meisjes, de klokkenelfjes en tenslotte de kaarsenmannetjes. Lies was er in. Hoog haar ster dragend, zong ze heel zuiver de tweede stem van het mooie lied: „Ziet gij daar die ster niet rijzen?” en toen hechtte ze haar ster aan èèn van de boompjes. Had ze gedacht dat dit niet belangrijk was? Dom eigenlijk, want stel je voor dat èèn boompje geen ster kreeg, dan zou 't geen echte Kerstboom zijn. Nee, iedereen was nodig, dat wist ze opeens heel zeker.

Het spel ging voort; de kinderen, die in het Kerstboombos in slaap waren gevallen werden wakker, en uitten hun verrukking over de prachtige boompjes. Toen mochten ze er van de Kerstengel èèn mee naar huis nemen, en de kabouters beloofden, de andere naar zieke kinderen en oude, eenzame mensen te zullen brengen. Met het mooie Kerstlied: „Stille nacht” eindigde het spel.

Een half uur later was het Kerstfeest afgelopen. Door de grote deuren stroomden de mensen naar buiten, ook de kinderen gingen weg, elke met een mooie, pas gekregen Kerstplaat in de hand. Alleen de groep die het spel gespeeld had, bleef nog even, om costuums, sterren en klokjes terug te geven aan de leidsters die daarvoor gezorgd hadden.

„En nu wil ik met jullie nog even bespreken”, zei tenslotte de Dominee, „naar welke zieken en oudjes nu werkelijk die mooi versierde Kerstboompjes gaan”. Hij noemde allerlei namen en adressen en sprak af welke leidsters en kinderen daarheen zouden gaan, en tenslotte zei hij: „Dan is er nog èèn boompje over, ik dacht dat we dat aan Carla moesten geven. Lies, jij woont tegenover haar, wil jij het meenemen en brengen? En zing er dan wat Kerstliedjes bij, dat zal ze leuk vinden”.

Lies straalde. Dus tòch iets heel fijns, tòch met een versierd Kerstboompje lopen en Carla verrassen die daar ziek lag — bijna had ze gedacht: tòch een hoofdrol, maar die gedachte duwde ze terug. En met het boompje hoog in haar beide handen, liep ze naar haar zieke overbuurtje.

